

Celje - skladišče

D-Per

214/1977

1119770896,7/8

COBISS

OSREDNJA KNJ. CELJE

St. 7-8
Leto XXVII
24. 4. 1977

GLASILO DELOVNE SKUPNOSTI EMO CELJE

VSEM ČLANOM KOLEKTIVA OZD EMO
ŽELIMO PRIJETNO PRAZNOVANJE
1. MAJA

DELAJSKI SVET OZD EMO
DELAJSKI SVETI TOZD
SINDIKALNA ORGANIZACIJA EMO
MLADINSKA ORGANIZACIJA EMO
ORGANIZACIJA ZK EMO
AKTIV ZB NOV EMO
GLAVNI DIREKTOR OZD EMO

1. MAJ

Letošnji 1. maj, mednarodni praznik delavstva bomo praznovali še bolj svečano, kajti letošnje leto 1977 je Titovo in naše jubilejno leto. Ko praznujemo naš veliki praznik dela 1. maj, ga praznujemo v vedrem razpoloženju in veselju ter trdni volji za premagovanje vseh ovir, ki bi nam stale na poti v našo samoupravno družbo.

Letos slavimo 85-letnico Titovega rojstva in štiridesetletnico njegovega vodenja KPJ. Poleg tega slavimo še posebej štiridesetletnico ustanovnega kongresa KPS, ki je bil v noči med 17. in 18. aprilom na Čebinah nad Trbovljami.

V proslavljanje omenjenih obletnic bodo vključene še druge proslave, ki jih praznujemo vsako leto, zlasti 27. april, dan ustanovitve Osvobodilne fronte Slovenije (OF).

V Sloveniji bomo letos praznovali tudi 35-letnico prvega osvobojenega ozemlja, takratnih organov oblasti, partizanskih enot in prvih slovenskih brigad ter zlom velike italijanske ofenzive iz leta 1942. Ti dogodki pomenijo vrh prvega obdobja našega osvobodilnega boja, saj nam je uspelo zadržati okupatorski val, ki je grozil, da bo uničil partizanstvo na slovenskem.

Proslava 35-letnice osvobojenega ozemlja bo 3. julija v Beli krajini.

Poleg omenjenih velikih dogodkov se bomo letos spomnili še drugih obletnic kot so 25-letnica smrti Toneta Tomšiča in 20-letnica smrti Moša Pijade. Letos se izteka tudi 29-letnica mirovne poškodbe in priključitve Primorske k Jugoslaviji, s čimer je bila delno uresničena ena glavnih zahtev udeležencev ustanovnega kongresa KPS, to je zahteva po združitvi vseh Slovencev v eno nacionalno skupnost - v svobodno Slovenijo.

Veliki praznik dela praznujemo letos glede na te zgodovinske dogodke še bolj svečano in v znamenju prizadevanj za plodno rast našega gospodarstva, za krepitev samoupravljanja in obrambne moči naše socialistične domovine Jugoslavije, domovine svobodnih delovnih ljudi.

DEJAVNOST SAMOUPRAVNE DELAVSKE KONTROLE

Na sedmi redni seji delavskega sveta je bilo dano poročilo samoupravne delavske kontrole OZD EMO. Delavski svet je to poročilo obravnaval in sprejel vse sklepe, ki jih je predlagala samoupravna delavska kontrola. Objavljamo celotno gradivo.

Samoupravna delavska kontrola delovne organizacije EMO je na svojem sestanku dne 30. 3. 1977 razpravljala o sanacijskih programih in ukrepih za izvajanje sanacijskih programov, ter ugotovitve samoupravnih delavskih kontrol v temeljnih organizacijah, ki so zaključile leto 1976 z nepokrito izgubo. Po pregledu materialov in razprave je ugotovljeno, da se pogostokrat v zadnjem času opravičeno postavlja vprašanje odgovornosti in krivde za slabe poslovne rezultate v letu 1976. Vse bolj se iščejo žrtve in ne vzroki za neuspešno poslovanje. Posledice so znane, to je izguba, treba je iskati vzroke. Ugotovljeno je, da je veliko objektivnih vzrokov, so pa tudi subjektivni vzroki. Kadar razčlenjujemo subjektivne vzroke moramo po objektivnih kriterijih ugotavljati odgovornost oziroma krivdo, če gre za osebno odgovornost. Vprašanje je ali imamo zgrajen takšen sistem, ki bi zagotavljal večjo uspešnost, ali smo dovolj usposobljeni, ali se kot delavci v združenem delu obnašamo dovolj samoupravljavsko, ali smo kot samoupravljavci v preteklem letu dovolj skrbno zasledovali poslovno uspešnost naše TOZD, oziroma delovne organizacije in ali smo sproti zahtevali pojasnila za vzroke, ki so nas peljali v izgubo. Odgovorimo lahko samo negativno na vsa ta vprašanja. Danes, ko so posledice tu, se sprašujemo, zakaj je izguba in kdo je kriv.

Da tudi v letošnjem letu ne bomo prišli v podobno situacijo, zahtevamo sproti na vsaki seji DS v TOZD, v delovni organizaciji, na samoupravnih delovnih skupinah informacije o poslovni uspešnosti za vsak mesec. Zahtevamo ukrepe, predloge strokovnih delavcev, predvsem pa z vso odgovornostjo sodelujemo v akcijah za uspešnejše poslovanje, ker navsezadnje posledice slabega poslovanja prizadenejo nas vse brez ozira kdo je in koliko je odgovoren za izpad dohodka.

Naša vsakdanja naloga mora biti ustvarjanje dohodka in s tem OD. Prav letos, ko moramo uresničevati zakon o združenem delu, to ne sme biti le formalnost, temveč vsebinsko uresničevanje. To pa pomeni tudi poglobljanje samoupravljanja v naši sredini in odgovornost za opravljanje samoupravljaljskih funkcij. Težko je ugotavljati odgovornost, če predlagane odločitve samoupravnim organom niso podane v pisni obliki s podpisom odgovorne osebe, kar se pogosto dogaja še posebej na DS TOZD. Zato je nujno, da samoupravni organi odklonijo obravnavo in odločanje zlasti za važnejše odločitve, ki so povezane z materialno odgovornostjo, če te niso podane v pisni obliki. Uveljaviti je treba pravila, da noben predlog organom upravljanja ne more biti nepodpisan, kajti sicer se ne da uveljaviti odgovor-

nost predlagateljev. Težko je samoupravni delavski kontroli ugotavljati odgovornost posameznikov, če pa je sistem poslovanja nedograjen in se je šele začel graditi. Z dobro organiziranim sistemom poslovanja in dobro organiziranim samoupravljanjem je možno doseči boljše rezultate in boljšo kontrolo samoupravnih organov nad izvajanjem poslovne politike in ugotavljanjem odgovornosti za morebitne neuspehe. Kot rdeča nit sanacijskih ukrepov vseh TOZD se prepleta neusklajenost TOZD in skupnih služb, pri čemer pa smatramo obojestransko odgovornost za nepovezanost in nedovoljno zračnost za skupne interese in cilje.

— 0 —
SDK ugotavlja, da so vse TOZD, ki so zaključile leto 1976 z nepokrito izgubo izdelale sanacijske programe in ukrepe za izvajanje sanacijskih programov.

— 0 —
SDK DO ugotavlja, da so v vseh TOZD samoupravne delavske kontrole obravnavale sanacijske programe in ukrepe, ter vzroke, ki so povzročili izgubo.

— 0 —
Med vzroke za izgubo so vse SDK TOZD ugotovile, da so pretežno objektivne narave in subjektivne. Pri subjektivnih vzrokih se najpogosteje ugotavljajo pomanjkljivosti v poslovnem sistemu in prešibka povezanost na trgu.

— 0 —
V nobenem primeru SDK TOZD niso ugotovile odgovornost poslovnih struktur ali posameznih strokovnih delavcev.

— 0 —
SDK DO zagotavlja, da bo v tekočem letu najmanj enkrat mesečno obravnavala poslovno uspešnost delovne organizacije kot celote in vzpodbujala SDK TOZD, da na isti način obravnavajo poslovno uspešnost svoje TOZD. Pri negativnih odstopanjih pa zahtevala takojšnje dodatne akcije in ugotavljala odgovornost.

— 0 —
Za zagotovitev stalnih tržnih raziskav, obvladovanje tržišča v vsakem času in za usmerjanje bodočega razvoja, moramo okrepiti dejavnost na področju tržnih raziskav, kar nam bo omogočilo, da bomo z usmerjenimi aktivnostmi zadržali in povečali našo udeležbo na domačem in tujem trgu ter pravočasno načrtovali in izvajali razvojno usmeritev TOZD.

Zadolženi: vodstvo sektorja marketing in vodstvo TOZD. Izvajanje kontrolira področni kolegij, kontrolo nad izvajanjem pa izvaja DS. Naloga je stalna.

— 0 —
Pospešiti moramo reorganizacijo sektorja marketing v smislu organiziranja poslovnice za prodajo na domačem in tujem trgu po posameznih TOZD in vzpostaviti s TOZD tako soodvisnost, da bodo delavci v poslovalnicah nagrajevani na osnovi rezultatov po-

slovanja TOZD.

Zadolženi: vodstvo sektorja marketing, vodstvo TOZD in vodstvo sektorja za poslovno koordinacijo. Rok do 30. 6. 1977.

— 0 —
Sektor za poslovno koordinacijo se mora reorganizirati tako, da bo postala kadrovska funkcija sestavni del priprave predlogov za poslovne odločitve in izvajanje poslovnih odločitev samoupravnih organov in ostalih individualnih poslovnih organov.

Zadolženi: vodstvo sektorja za poslovno koordinacijo s kadrovsko in organizacijsko službo. Rok do 30. 6. 1977.

— 0 —
Vzporedno z izvajanjem reorganizacije kadrovske funkcije izdelava kadrovska služba za vsako TOZD program kadrovskega izpopolnjevanja obstoječih kadrov, program štipendiranja, program uvajanja pripravnikov in program reelekcije vodstvenega in vodilnega kadra, ki bi naj obsegal zamenjavo vsaj ene osmine teh kadrov letno.

Zadolženi: vodstvo sektorja za poslovno koordinacijo, kadrovska služba in vodstvo TOZD. Rok 30. 6. 1977.

— 0 —
Vse funkcije, ki bodo ostale tudi vnaprej v okviru skupnih služb, se morajo organizirati tako, da bo poslovanje skupnih služb in način dela v celoti podrejen interesom TOZD. Izdelati je treba program vraščanja delavcev skupnih služb v delo TOZD in odvisnosti in rezultatov poslovanja TOZD.

Zadolženi: vodstva sektorjev in vodstva TOZD. Rok do 30. 9. 1977.

— 0 —
DS TOZD in skupnih služb morajo vodstva TOZD in skupnih

služb najmanj enkrat mesečno poročati o planiranju in izvrševanju plana. Voditi se mora poseben delovodnik z ustreznim arhivom poročil. V kolikor se v dveh mesecih zaporedno posluje neuspešno, mora direktor TOZD ali skupnih služb posebej predložiti v obravnavo predlog ukrepov za izboljšanje poslovanja. Če se tudi na osnovi te obravnave stanje ne izboljša, se uvede postopek ugotavljanja odgovornosti, ki ga opravi samoupravna delavska kontrola v TOZD ali v skupnih službah. Evidenco tega dela in administrativni del spremljanja zagotovi sekretariat samoupravnih organov v okviru vodstva DO.

— 0 —
Za vse poslovne in druge pomembne odločitve v TOZD in DO je potrebno izdelati učinkovit sistem pretoka informacij, ki morajo po vsebini in obliki biti dostopne vsakemu delavcu. Zagotovljen mora biti tudi pretok povratnih informacij in predlogov. Za izvedbo te naloge moramo organizirati na osnovi spoznanja, da je kvaliteten pretok informacij tehnološko izredno zahteven, je pa predpogoj za kvalitetno funkcioniranje samoupravnega in poslovnega sistema.

Do 30. 6. 1977 se mora zasesti delovno mesto tajnika, ki mora skupaj s sekretariatom samoupravnih organov do 30. 9. 1977 predlagati vsem samoupravnim organom TOZD in skupnih služb ustrezen predlog, ki bo zagotavljal izvršitev vseh navedenih zahtev. Če bo sistem dela zahteval dopolnitev sistemizacije, jo je treba tudi predlagati.

Zadolženi: vodstvo delovne organizacije in vodstvo sektorja za poslovno koordinacijo.

Delavska kontrola TOZD tovarna posode

O aktivnosti samoupravne delavske kontrole TOZD Tovarna posode smo že nekajkrat pisali. Tovariši iz te kontrole so nam poslali podatke o njihovih ugotovitvah, ki jih objavljamo.

V zvezi s sanacijskim programom vodnja tudi nerentabilnega oz. manj ugotavlja delavska kontrola manj rentabilnega asortimana;

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— padec kupne moči in manjša potrošnja emajlirane posode na domačem trgu;

— neurejeni odnosi med proizvajalci posode in trgovino;

— uveljavitev zakona o zavarovanju plačil.

Subjektivni vzroki za izgubo pa so:

— premajhna prodornost na tržišču in s tem v zvezi prenizka domača prodaja;

— premalo učinkovita in ne dovolj sistematična obdelava trga;

— slabosti pri planiranju in razvoju novih izdelkov;

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

— slabosti pri programiranju proizvodnje;

— premajhna proizvodnja v času velike stagnacije (prva polovica leta 1976) in težave pri vzpostavitvi normalnega tempa proizvodnje v drugi polovici leta, ko so se razmere na tržišču bistveno izboljšale.

V zvezi z neposredno odgovornostjo individualnega poslovnega organa in ostalih vodilnih delavcev za nastalo izgubo v letu 1976 SDK naslednje:

— relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo;

— skrajno prilagajanje željam kupcev in s tem v zvezi proiz-

— visok delež izmeta zaradi majhnih serij;

— pomanjkanje in desortiranost repromateriala (pločevine);

— pomanjkanje delovne sile na ključnih delovnih mestih;

Odgovornost za opravljanje samoupravnih funkcij v zakonu o združenem delu

Pogostokrat v zadnjem času se opravičeno postavlja vprašanje odgovornosti in krivde za slabe poslovne rezultate v letu 1976. Vse bolj se iščejo žrtve in ne vzroki za neuspešno poslovanje. Posledice so znane, to je izguba, treba je iskati vzroke. Nedvoumno je, da poleg veliko objektivnih vzrokov so tudi subjektivni vzroki. Kadar razčlenjujemo subjektivne vzroke moramo po objektivnih kriterijih ugotavljati odgovornost, oziroma krivde, če gre za osebno odgovornost. Vprašati se moramo ali imamo zgrajen takšen sistem, ki bi zagotavljal večjo uspešnost, ali smo dovolj usposobljeni, ali se kot delavci v združenem delu obnašamo dovolj samoupravljaljsko, smo kot samoupravljalci v preteklem letu dovolj skrbno zasledovali poslovno uspešnost naše TOZD, ali smo sproti zahtevali pojasnilo kaj in zakaj drvim v izgubo.

Verjetno se tega nismo dovolj zavedali, ali pa se nismo hoteli tega zavedati. Danes, ko so posledice tu, sprašujemo zakaj je izguba, kdo je kriv. Da tudi v letošnjem letu ne bomo prišli v podobno situacijo, zahtevajmo sproti na vsaki seji DS v TOZD, v delovni organizaciji, na samoupravnih delovnih skupinah informacijo o poslovni uspešnosti za vsak mesec. Zahtevajmo ukrepe, predloge strokovnih delavcev, predvsem pa z vso odgovornostjo sodelujmo v akcijah za uspešnejše poslovanje, ker navsezadnje posledice slabega poslovanja prizadenejo nas vse brez obzira kdo je in koliko je odgovoren za izpad dohodka.

BITKA ZA DOHODEK

Naša vsakdanja bitka mora biti ustvarjanje dohodka in s tem osebnega dohodka. Ni nekoga, ki bi nam nekaj dal, sami si moramo ustvarjati. Prav letos, ko moramo uresničevati zakon o združenem delu, to ne sme biti le formalnost, temveč vsebinsko uredničevanje, to pa pomeni tudi poglobljanje samoupravljanja v naši sredini in odgovornost za opravljanje samoupravljaljskih funkcij.

Zakon o združenem delu v poglavju o odgovornosti za opravljanje samoupravnih funkcij poudarja predvsem dve vrsti odgovornosti — družbenopolitično in materialno. Družbenopolitična odgovornost nastaja v zvezi s pooblastili za opravljanje samoupravljaljskih funkcij in ima pravne (sankcije) in nepravne (kritika, odstop posledice). Res pa je, da lahko tudi nepravna posledica povzroči spremembe v statusu prizadetega. V zvezi s to vrsto odgovornosti ločimo osebno odgovornost članov organov in kolektivno. Naš družbenopolitični sistem poudarja osebno odgovornost, čeprav so prisotne tudi sankcije, ki so kolektivne: odpoklic in razrešitev celotnega organa, razpustitev delavskega sveta in izvršilnega organa inčasna omejitev uresničevanja posameznih samoupravnih pravic delavcev. Družbenopolitična odgovornost posameznega delavca

je opredeljena le glede odpoklica ali razrešitve delavca, kot člana oziroma delegata v organih upravljanja, ne pa na odgovornost posameznega delavca, ko z osebnim izjavljanjem doprinaša k odločitvi. Predvsem je težišče na odgovornosti predlagatelja odločitev (razmerja med poslovodnimi organi in organi upravljanja, glej člene 513, 514, 519, 568, 569, 520 ZZZ). Razumljivo je, da doletijo posledice tudi posameznega delavca, če je sprejel škodljivo odločitev, najmanj glede osebnih dohodkov, pa tudi z ukrepi, ki smo jih označili kot kolektivne s področja varovanja samoupravljanja in družbene lastnine (622. člen ZZZ). Družbenopolitična odgovornost posameznih članov je opredeljena z odpoklicom pri organih upravljanja (566.II—IV člen ZZZ) pri izvršilnih in poslovodnih organih pa z razrešitvijo (569.III, 571., 520. člen ZZZ).

Organi so lahko razrešeni oziroma odpoklicani tudi kot celota.

V zvezi z družbenopolitično odgovornostjo, ki se uveljavlja znotraj OZD, se pogosto zastavlja vprašanje ali je mogoče uveljaviti odgovornost brez opredeljenih razlogov, po prosti presoji, ali le, če obstajajo vnaprej določeni pogoji. Iz določb 102/1. člena Ustave SFRJ in 556. člena ZZZ izhaja odgovor. Ustava navaja pogoje in način odpoklica, oziroma razrešitev, zakon o združenem delu pa zahteva še opredelitev obveznosti organov, vrste odgovornosti za kršitev obveznosti in postopek za ugotavljanje odgovornosti. Posebej je še to razvidno glede poslovodnih organov (520. člen ZZZ), kar vse je treba opredeliti v statutih temeljnih organizacij ali samoupravnem sporazumu o združitvi v delovno organizacijo.

ODGOVORNOST IN NEDOPUSTNOST

Vedno se odgovornost povezuje s problemom nedopustnosti, kar pomeni kršitev: ustave, zakona in samoupravnih splošnih aktov, načela družbene in ekonomske smotrnosti, načela varovanja družbenega interesa, kršitev samoupravne socialistične morale, dobrih poslovnih običajev, resnosti in poštenja. Nedopustnost ima lahko materialne posledice (škoda, nedoseganje pričakovanih rezultatov) lahko pa tudi nematerialne narave — kršitev pravice samoupravljanja — birokratska samovolja, tehnokratska uzurpacija in privilegiji. Temeljna načela ustave SFRJ — II; napotilo za presojo skaljenih samoupravnih odnosov je tudi v določbi 619. člena ZZZ, o oškodovanju družbenih interesov pa v določbi 620. člena ZZZ. Nedopustno ravnanje bi bilo potrebno v samoupravnih splošnih aktih dopolniti in vključiti določbe 619. in 620. člena ZZZ; opredelitev vsa taka ravnanja kot osnovo za uveljavljanje družbenopolitične pa tudi v določenih primerih materialne odgovornosti. Problem nedopustnosti se nujno povezuje s temeljno predpostavko krivde, kar je osebni odnos prizadetega do po-

sledice. Ustava SFRJ v 108. členu ZZZ pa v 566. členu zahteva od nosilcev samoupravnih funkcij vestno izvrševanje. Vestnost se tudi na področju samoupravljanja povezuje s pojmom povprečne skrbnosti vsakega delavca — samoupravljalca, saj bi drugačno stališče pomenilo, da je samoupravljanje prepuščeno le delavcem z večjimi sposobnostmi. V področju povprečne vestnosti pri upravljanju bi lahko šteli, da so upravljalci dolžni upoštevati vse okoliščine, ki vplivajo na odločitve (zahteva po obrazložitvi predloga z vsemi posledicami); upoštevati volje večine; zahteva po presoji gradiva po strokovnjakih in podobno.

Z vestnostjo se povezuje tudi vprašanje strokovnosti, zato je razumljivo, da pri strokovnjakih z določena vprašanja pričakujemo večjo skrbnost. Iz določb 572. člena ZZZ izhaja odgovornost članov izvršilnega organa poslovodnih organov, kjer je ta odvisna od njihovega vpliva na sprejete ali izvršitev sklepa, pri čemer ne gre le za »vestnost« temveč tudi za strokovnost, kar tudi ponuja zaključek o tem, da bo delavski svet imenoval v izvršilne organe sposobnejše delavce, ker bo od njih pričakoval in zahteval tudi večjo odgovornost kakor pri »povprečnem samoupravljalcu«.

Ustava SFRJ in zakon o združenem delu obravnavata nekatere posebne oblike krivdnega ravnanja; če delavski svet sprejme odločitev izven meja svojih pooblastil kljub opozorilu različnih organov (568. člen ZZZ); izvršilni in poslovodni organi so materialno odgovorni za škodo, ki je nastala s sklepom, sprejetim na njihov predlog, če so pri dajanju predloga prikrili dejstva ali zavestno dali neresnična obvestila delavskemu svetu ali delavcem (570. in 571. člen ZZZ).

Problem odgovornosti se povezuje z določanjem, vendar samo dejstvo ali je delavec glasoval »ZA« ali »PROTI«, ali se seje ni udeležil (morda namenoma, da se izogne odločanju), ali pa je razpravljal drugače kot je glasoval in podobno, ne bo vedno dalo odgovora na vprašanje njegove vestnosti in s tem povezano odgovornostjo. Najbrž tudi ni mogoče postaviti vnaprejšnjih pravil, ki bi bila povsem točno določena, ampak bo treba v vsakem primeru raziskati vse okoliščine in ugotavljati njegov osebni odnos do sklepa in s tem do nedopustne odločitve oziroma posledice.

Zakon o združenem delu narekuje izdelavo postopkov za ugotavljanje odgovornosti. Tako bo treba določiti kdo lahko sproži postopek za odpoklic ali razrešitev (zbor delavcev, samoupravna delavska kontrola, sindikat, delavski svet za organe, ki jih je imenoval, očitno tudi skupščina občine in družbeni pravobranilec samoupravljanja). Pobudnik bo moral svoj predlog utemeljiti z navajanjem nedopustnega ravnanja. Prizadetemu bo treba omogočiti, da zavzame stališče do očitkov (da pojasni samoupravnemu organu, kateremu je odgo-

voren). Tisti organ, ki je za to pristojen odločiti bo tedaj zavzel stališče, da se na primer član ali celotni izvršni organ razreši; da se začne postopek za odpoklic.

Nedopustnost vključuje tudi nespoštovanje pravil delegatskega sistema v organizaciji združenega dela. Pravila ravnanja za delegata TOZD so opredeljena v 474. in 475. členu ZZZ; za delegata v delavskem svetu delovne organizacije in sestavljene OZD pa v 477. in 478., 480. ter 481. členu ZZZ, kar vse ima lahko za posledico odpoklic, kakor ga opredeljuje določba 567. člena ZZZ. Odgovornost izvršilnih organov nasproti delavskemu svetu je opredeljena v 569. členu ZZZ.

Zakon o združenem delu morajo kot posledico odgovornosti odpoklica oziroma razrešitev, ker gre za družbenopolitične sankcije in ovire, da bi te v samoupravnih splošnih aktih ne stopnjevali, tako bi na primer delegatu in podobno izrekli javno grajo, opomin ter da bi skrajna sankcija (odpoklic) prišla v poštev pri hujših kršitvah ali ponavljanju kršitev. Poudariti moramo, da se uveljavlja materialna odgovornost tudi v obravnavanem poglavju ZZZ. Iz tega popoudarja materialno odgovornost le za člane izvršilnih in poslovodnih organov ter se te določbe navezujejo na 572. člen ZZZ, ki popoudarja odvisnost ter odgovornost do njihovega vpliva na sprejete ali izvršitev sklepov.

Ustava SFRJ v 108. členu določa, da so člani delavskega sveta OZD osebno in materialno odgovorni za sklepe, ki so kljub opozorilu pristojnega organa sprejeli mimo svojih pooblastil. Te določbe ZZZ o materialni odgovornosti ni povzel, pač pa je za takšne primere naložil poslovodnemu organu, da zadrži izvršitev sklepa in začne postopek pred sodiščem združenega dela.

Jasno je, da je nedopustnost in odgovornost zelo težko ugotavljati, če predlagane odločitve samoupravnim organom niso podane v pisni obliki s podpisom odgovorne osebe, kar se pogosto dogaja posebej na DS TOZD. Zato je nujno, da delavski sveti odklonijo obravnavo in odločanje zlasti za važnejše odločitve, ki so povezane z materialno odgovornostjo, če te niso podane v pisni obliki. Uveljaviti je treba pravila, da noben predlog organom upravljanja ne more biti nepodpisan, kajti sicer se ne da uveljaviti odgovornost predlagateljev.

S tem prispevkom sem želel opozoriti le na nekaj določil zakona o združenem delu v zvezi z odgovornostjo in s tem usposobiti samoupravljalce na vseh nivojih odločanja, kaj je nujno storiti, če hočemo v prihodnje jasneje določiti oziroma ugotavljati odgovornost oziroma ugotavljati nedopustno ravnanje strokovnih delavcev kot posameznih organov upravljanja.

Stevo Pratkanar

SEDMA REDNA SEJA DS EMO

Na sedmi redni seji je DS EMO razpravljala in sklepala največ o sanacijskih programih TOZD ter o drugih važnejših vprašanjih, o katerih je sprejel sklepe. Važnejše sklepe te seje objavljamo.

Delavski svet potrjuje poročilo o izvajanju sklepov DS in ugotavlja, da niso bili izvršeni naslednji sklepi:

2. redna seja DS dne 24. 6. 1976 sklep 25:

»Ker nekateri delegati v delavskem svetu ugotavljajo, da čisto pis samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu ni usklajen s prvotnim samoupravnim sporazumom in sprejetimi spremembami. Ker obstoji dvom, se zadaljuje pravno službo, da zadevo razčisti in poroča na DS.«

— 0 —

4. redna seja DS, 16. 9. 1976, sklep 9:

»Na predlog sektorja marketing delavski svet potrjuje spremembe in dopolnitve pravilnika o oblikovanju cen in zadaljuje pravno službo, da v sodelovanju z marketing sektorjem izdelava čisto pis pravilnika.«

— 0 —

4. redna seja DS, sklep 5:

»Ob sprejemanju poročila o poslovanju DO EMO od I.—VI. 1976 in visoke izgube v prvem polletju ter neizvajanju sklepov, sprejetih ob zaključnem računu, DS sprejme naslednje ukrepe s konkretnimi zadolžitvami:

1. Pomočnik glavnega direktorja tov. Jože Turnšek in tov. Franc Januš sta za svoje področje v sodelovanju z direktorji TOZD zadolžena za dograjevanje sistema prodajne politike (2. sklep).

Zadolžen: vodstvo delovne organizacije.

— 0 —

Za izpopolnjevanje sistema planiranja (3. sklep) je zadolžena vodja plansko analitične službe, tov. Kristina Volf, v sodelovanju z direktorji TOZD in sektorjev.

— 0 —

Za razvoj novih izdelkov (4. sklep), je zadolžen vodja programske analitične službe tov. Miloš Pešec v sodelovanju z odgovornimi delavci za dograjevanje sistema prodajne politike in pooblaščenimi osebami, ki jih določijo direktorji TOZD.

— 0 —

Za izvajanje sistema tekočega obveščanja se zadaljuje direktor FRS, tov. Drago Mravlak v sodelovanju z direktorji TOZD in sektorjev.

Naloge naj se delijo na kratkoročne in srednjeročne, koordinatorji morajo poročati vsakih 14 dni, prvo poročilo je treba pripraviti do 1. 10. 1976.

— 0 —

6. redna seja DS, dne 28. 2. 1977, 27. sklep:

Delavski svet zahteva, da se preverijo pogodbeni odnosi Interexporta v zvezi s pokrivanjem izgube TOZD tovarne Emokontejner kot pogodbenega partnerja.

— 0 —

Delavski svet potrjuje predlog glavnega direktorja, da morajo

vsi zadolženi za neizvršene sklepe delavskega sveta podati pismeno poročilo do naslednje seje o vzrokih neizvršitve sklepov.

— 0 —

Delavski svet potrjuje predlagane sklepe PO: 21. redna seja, 6. sklep z dne 27. 1. 1977 in 23. redna seja, 15. sklep z dne 17. 2. 1977:

»Na predlog sektorja vzdrževanja in poslovnega odbora, ker obstoji potreba po telefonski povezavi DO z vodilnimi delavci zaradi službenih potreb in to za: glavnega direktorja Mira Jančigaja kot direktorja DO in vodjo odbora za LO Borisa Magdiča, kot referenta za LO, ter Franca Vrabiča kot direktorja sektorja vzdrževanja in Jožetu Gubenšku, kot vodji elektrodelaavnice v sektorju vzdrževanja. PO meni, da je iz službenih potreb nujno, da DO sodeluje v financiranju telefonskih priključkov za omenjene tovarniše.

Delavski svet potrjuje predlog za tov. Jožeta Gubenška z dvema glasovoma proti, za tov. glavnega direktorja Mira Jančigaja, referenta za LO Borisa Magdiča in direktorja vzdrževanja Franca Vrabiča je sklep sprejet 16 ZA, 9 PROTI in 6 se jih je vzdržalo.

Glavni direktor Miro Jančigaj obvesti delavski svet, da ni vmesno sofinanciranje za napeljavo telefonov zadnjim trem in da bo izvršitev sklepa zadržal do uskladitve, za tov. Jožeta Gubenška, vodjo elektrodelaavnice, pa soglašala.

— 0 —

22. redna seja z dne 11. 2. 1977, sklep 15:

»Na predlog SPK — splošne službe, poslovni odbor odobri sredstva za odpremo pomanjkljivosti v počitniškem domu v Crikvenici in sicer:

— postavitev hidrantne mreže 23.860 din

— izvedba priključka kanalizacije 56.995 din

Skupaj

80.855 din

— 0 —

28. redna seja PO, z dne 24. in 25. 3. 1977:

»Na predlog sektorja marketing DS potrjuje pripis pozitivne razlike po zaključku izvoza št. 10436 v višini 3.386,36 Sch (2.745,30 din). Razlika je nastala, ker smo odposlali za toliko več blaga in nam ga je kupec plačal.

— 0 —

Delavski svet ugotavlja, da so vse TOZD sprejele samoupravni sporazum o osnovah plana SIS Elektro Celje za obdobje 1976—1980. Namesto dosedanjega delegata tov. Vinka Uršiča, kateremu je prenehalo delovno razmerje zaradi upokojitve. DS imenuje za delegata v to SIS tov. Jožeta Gubenška.

— 0 —

Delavski svet je obravnaval na predlog ekološke službe sanacij-

ski program za varstvo zraka, ter sprejel sklep, da se v okviru SSTS izdelava natančen program za sanacijo zraka, v katerem mora biti navedeno kdaj in kateri izvedni program bo izveden za sanacijo zraka po tem programu s točnim prikazom že vloženi sredstev za sanacijo zraka in s programom kdaj in kako bodo izdelani elaborati, po katerih bomo morali vlagati sredstva za saniranje po posameznih točkah tega programa.

— 0 —

Ekološka služba mora izdelati do prihodnje seje DS poročilo v kakšni fazi je sanacija voda.

— 0 —

Delavski svet vzame v vednost informacijo, ki jo je podal sektor za poslovno koordinacijo v zvezi s sporom LIC g. Weisman pri Interexport Beograd, EMO Celje.

— 0 —

Na predlog sektorja skupnih tehničnih služb DS odobri nakup novega osebnega avtomobila iz sredstev 145.171,20 din, ki so bila zbrana z zavarovalnino za karambolirana avtomobila VW in Citroen.

— 0 —

Na predlog sektorja skupnih tehničnih služb delavski svet odobri izvajanje pripravljanih del in investicijskih programov po priloženem pregledu, ki bo šele kasneje za njega zagotovljena celotna finančna konstrukcija investiranja z vsemi pripravljanimi deli v okviru rednih stroškov in sicer 850.000 din za pripravljala dela, 1.210.000 din za investicijske programe, razen za varstvo okolja, ki bo utemeljena na prihodnji seji.

— 0 —

Na predlog konference OOS DS imenuje odbor za uresničevanje zakona o združenem delu v naslednji sestavi:

1. Predsednik konference OOS EMO Jože Oštir.

2. Predsednik DS DO Pavla Bizjak.

3. Sekretar TK ZK Anton Krebs.

4. Predsednik ZSMS Viki Klenovšek.

5. Predsednik ZB Ludvik Kravec.

6. Glavni direktor Miro Jančigaj.

7. Za uresničevanje samoupravljanja Stevo Pratkanar.

8. Za dohodkovne odnose Drago Mravlak.

9. Za samoupravne splošne akte Anton Rojec.

10. Za medsebojna razmerja Stane Veninšek.

11. Za samoupravno organiziranje Danilo Kralj.

— 0 —

DS potrjuje program za izvajanje zakona o združenem delu in nalaga imenovanemu odboru, da ga dopolni na osnovi sklepov občinske zveze sindikatov in dopolnjenega posreduje DS TOZD in DS DO v potrditev.

— 0 —

Stanovanjski odbor je dodelil tov. MILAC Tomažu dvosobno

stanovanje kot strokovnemu kadru. Sektor za poslovno koordinacijo je predlagal dodelitev dvo in pol sobnega stanovanja. Stanovanjski odbor se za predlog SPK ni mogel odločiti, zato predlaga DS da prinese odločitev. Kljub predlogu SPK, pomočnika glavnega direktorja in stališča poslovnega odbora, da se tov. Tomažu Milaču dodeli dvo in pol sobno stanovanje in ne dvosobno, delavski svet predlog strokovnih služb zavrne. Za predlog je glasovalo 10 članov, proti 7 članov in 14 članov se je vzdržalo glasovanja.

— 0 —

Pritožba tov. Jožeta Zupanca zoper odločitev stanovanjskega odbora o dodelitvi stanovanja na Mariborski c. 76/a in ne v novi stolpnici na Hudinji, kar bi po prioritetni listi imel pravico, DS ugodi. DS nalaga stanovanjskemu odboru, da mora upoštevati prednostno listo pri dodelitvi stanovanj in le v primeru, da upravičenec odkloni novo stanovanje, stanovanjski odbor išče možnost zamenjave.

— 0 —

Z ozirom na ugotovitve, iznesene na DS in z ozirom na pritožbe, ki so iznesene proti delu stanovanjskega odbora, DS sklepa, da SDK EMO preveri delo stanovanjskega odbora pri razdeljevanju zadnjih 10 stanovanj v novi stolpnici na Hudinji in poroča DS o svojih ugotovitvah in predlaga ustrezne ukrepe. Do takrat se odločbe za ta stanovanja zadržijo.

— 0 —

Na zahtevek za varstvo pravic v zvezi z jubilejno nagrado za dobo 25 let za tov. Miroslava TODORoviča DS sprejme naslednji sklep:

V okviru sprejetega programa o dopolnitvi vseh naših samoupravnih internih aktov in usklajenem delu DS opozarja vse odbore, da s posebno pozornostjo vključijo reševanje kriterijev za jubilejno nagrado.

— 0 —

Od tov. Antona Rojca, v. d. direktorja SPK se zahteva pravno tolmachenje za vse te pritožbe iz preteklosti, da bo lahko DS zavzel ustrezno stališče.

— 0 —

Na vprašanje predsednika DS TOZD POSODA zakaj delavci pri izplačilu OD niso dobili izplačano običajno nagrado za rojstni dan v znesku 50 din in zakaj delavci niso bili prej informirani: direktor FRS pojasni, da ni bila pravočasno posredovana informacija SDK, da to ne smemo izplačati iz tekočega dohodka, temveč samo iz skupne porabe, nismo mogli formirati, zaradi nepokrite izgube.

Zahteva glavnega direktorja, da se vsem prizadetim, da pismeno opravičilo in pojasnilo, kate-rega bo sam podpisal se osvoji.

SANACIJSKI PROGRAMI TOZD

Posamezne naše TOZD so sprejele sanacijske programe, o katerih so razpravljale in sklepale samoupravne delovne skupine in drugi organi samoupravljanja. V skladu z njihovimi sklepi objavljamo te sanacijske programe, vendar v skrajšani obliki, kajti celotni programi so preobsežni za objavo. Objavljamo jih zato, da bo vsak z njimi seznanjen, saj pomeni sanacija izboljšanje našega poslovanja, seveda če so ti programi tudi izvršeni tako kot so zastavljeni.

SANACIJSKI PROGRAM TOZD TOVARNA POSODE

TOZD posoda je v poslovnem letu 1975 doživljala zaradi posledic splošnega gospodarske krize hude pretrese. Potrošnja na domačem tržišču je iz meseca v mesec bolj padala. Zaradi tega se je TOZD skušala sprotno prilagajati trenutnim potrebam in željam kupcev, kar pa je seveda povzročalo visoke stroške. Že v mesecu marcu je vodstvo TOZD posoda skupno z marketingom izdelalo sanacijski program, s katerim naj bi se pospešila prodaja. Pristopilo se je k raziskavi tržišča, zlasti pa je bil poudarek na raziskavi inozemskega trga. Cilj programa je bil mesečni izvoz za 360.000 dolarjev, kar je TOZD z velikimi napori celo presegl. TOZD je kmalu spoznala, da zastavljenega plana ne bo dosegla, zato je pristopila k rebalansu gospodarskega plana, katerega osnovni cilj je bil skrajno prilagajanje tržnim potrebam.

V poslovnem letu 1976 so se težave iz leta 1975 nadaljevale. Na svetovnem trgu so še vedno bile prisotne posledice splošne gospodarske krize, domači trg pa se je zaradi izrednega padca kupne moči in uveljavitve zakona o zavarovanju plačil skoraj zaprl. Da ne bi zaloge rapidno rasle, smo proizvajali le tisto, kar je bilo moč prodati (ne glede na rentabilnost), delež izvoza je hitro rasel, v zvezi s tem pa je tudi stroški, ker je izvozni asortiman stroškovno in proizvodno zelo zahteven. Tako stanje se je nadaljevalo še do sredine leta, ko smo v juliju zabeležili najnižjo prodajo, nato pa se začela izboljševati. Sedaj se je TOZD soočila z drugim problemom: zaradi uveljavitve zakona o zavarovanju plačil in težkega finančnega položaja, smo v prvem polletju omejili nabavo materiala do minimalnih zalog, kar se je pokazalo že v mesecu avgustu, ko proizvodnja ni mogla teči normalno zaradi desortiranih zalog pločevine. Težave z materialom so se nadaljevale do konca leta, ko je bila konjunktura na trgu najbolj ugodna.

Povzetek glavnih vzrokov za slab finančni rezultat v preteklih dveh letih je takle:

- prenizka prodaja na domačem trgu,
- relativno previsok izvoz v primerjavi z domačo prodajo,
- visok delež desortirane robe (ostanki od izvoza),
- visok delež slabe kvalitete kot posledica malih izvoznih serij,
- skrajno prilagajanje željam kupcev in proizvajanje tudi nerentabilnega oziroma manjrentabilnega asortimana,

- pomanjkanje pločevine,
- notranja nesoglasja in slaba organizacija, ki je posledica dolgotrajnega bolj ali manj namen-

EMAJLIRANA POSODA

Proizvajalec	1977	1978	1979	1980	1981
EMO, Celje	6100	6400	6700	7000	7000
Gorica, Dugo selo	3340	3600	3800	3800	4500
Metalac, Gor. Milanovac	4600	4800	5000	5000	5500
Boris Kidrič, Struga	2000	2500	3000	3500	3500

SKUPAJ: 16040 17300 18500 19300 20500

ALU POSODA

EMO, Celje	211	211	397	397	400
Pretis, Sarajevo	60	60	60	60	60
Ezerka, Ohrid	90	90	90	90	90
Metalik, Džakovica	100.000	200.000	300.000	400.000	500.000

SKUPAJ: 361 361 547 547 550

POCINKANA POSODA

EMO, Celje	455	530	530	530	530
Metalija, Subotica	2000	2000	2000	2000	2000
Gorica, Dugo selo	50	50	90	90	110
Jedinstvo, Bačka Palanka	200	200	300	300	400

SKUPAJ: 2705 2780 2920 2920 3040

Analiza tržišča posode v SFRJ, ki jo je na zahtevo združenja proizvajalcev posode opravil ZIT — CEMA Zagreb, ne prognozira bistvenega povečanja potrošnje posode v SFRJ v prihodnjem obdobju.

Analiza je med drugim pokazala velike pomanjkljivosti pri povezovanju proizvajalcev posode s končnim potrošnikom. Že sami odnosi med proizvajalci in trgovci so silno pomanjkljivi, prilaganje izvedb in oblikovanja izdelkov okusu potrošnikov je minimalno.

Proizvajalci posode so pred leti ustanovili poslovno združenje Inoxprodukt, ki neposredno sodeluje s sekretariatom za elektro in kovinsko industrijo pri Gospodarski zbornici SFRJ. V okviru tega združenja so proizvajalci posode sklenili samoupravni sporazum o medsebojnem sodelovanju pri planiranju proizvodnje, prodaji doma in na tujem, nabavi, raziskavi tržišča, enotnih prodajnih pogojih in politiki cen. Pred dvema letoma pa je bil sklenjen tudi ustrezen samoupravni sporazum med proizvajalci in trgovino.

Ob uspešnem uveljavljanju procesa tesnejšega povezovanja med proizvajalci in trgovino, zlasti pa ob uveljavitvi zakona o zagotovitvi plačil, smo v zadnjem času ugotovili velike spremembe v vlogi trgovine kot tesnega člena med

skega zaviranja proizvodnje v času velike stagnacije.

Tržni pregled

V proizvodni program TOZD posode se vključujejo emajlirana, aluminijasta in pocinkana posoda ter sanitarni izdelki. Poleg naše tovarne izdelujejo v Jugoslaviji emajlirano posodo še naslednji proizvajalci: Gorica — Zagreb, Metalac — Gornji Milanovac in Boris Kidrič — Struga.

Predvidena proizvodnja posode v SFRJ po proizvajalcih od leta 1977 in 1981 bo naslednja:

te za smeti. Pri teh pričakujemo v prihodnjem obdobju nekoliko povečano proizvodnjo, saj je po anketi med našimi komunalnimi podjetji ta artikel še vedno zelo interesanten.

Pri sanitarnih izdelkih bodo imele največji delež kopalne kadi. Čeprav so bile v preteklosti pri kadeh velike težave zaradi prenizkih cen in domača proizvodnja zaradi tega premajhna, tako da je prišlo celo do intervencije iz uvoza, smo mnenja, da v prihodnje teh problemov ne bo in se bo načrtovana proizvodnja normalno realizirala. Obstojeci proizvajalci v SFRJ imamo za domače potrebe ob normalni stopnji izkoriščenosti ravno prav dimenzionirane kapacitete. Isto velja tudi za ostala dva izdelka straniščni izplakovalnik in stenski umivalnik, pri katerih pa že do sedaj ni bilo podobnih težav kot pri kopalnih kadeh.

Iz analize tržišča je torej razvidna umirjena rast potrošnje emajlirane posode na domačem tržišču, povečana potrošnja alu posode in zmanjšana potrošnja pocinkane posode. Pri emajlirani posodi se predvideva prestrukturiranje iz lahke na poltežko in težko posodo. Predvideva se tudi povečanje izvoza posode na tuja tržišča. Kapacitete jugoslovanskih proizvajalcev so pokrite s predvideno potrošnjo doma in v izvozu.

Proizvodnja, tehnološki proces in organizacija dela

Tudi proizvodnja se bo v prihodnjem obdobju prilagajala zahtevam tržišča. Tako že v letu 1977 pričujemo s preusmeritvijo proizvodnega programa iz lahke »komerc« posode v poltežko in težko posodo. V letu 1978 bo ta preusmeritev dokončno izvršena. V ta namen bomo na peči EKO II. zamenjali program lahke posode s programom poltežke in težke posode. S tem se bodo kapacitete za proizvodnjo tovrstne posode podvojile. Z uvedbo nanosilnih strojev bomo na peči EKO II. ustvarili enake pogoje dela kot so na peči KONTI III.

S prehodom na proizvodnjo poltežke in težke posode bomo morali povečati tudi kapacitete izdelave in montaže nerjavečih obročev. V ta namen bomo duplicirali kapacitete linije za izdelavo in montažo nerjavečih obročev s stroji in napravami domače izdelave.

V letu 1977 uvajamo v TOZD posoda proizvodnjo kopalnih kadi. Proizvodnja je prenešana v TOZD posoda iz TOZD Kruševac, ki je v ta namen odstopila tudi del opreme. Ta oprema obsega kadno lužilnico z razmaščevalno napravo, brizgalne kabine, sušilnice in peč za žganje.

Povečana potrošnja se predvideva tudi pri alu posodi in to pri ekonom loncih. Ozko grlo v tej proizvodnji predstavljajo ročne operacije brušenja. Za odpravo tega ozkega grla bomo nabavili ustrezen polavtomatski stroj.

Tehnološki proces v TOZD posoda bo ostal v glavnem nespremenjen. Vsi tehnološki posegi bo (Nadaljevanje na 6. strani)

proizvodnjo in končnim potrošnikom. Tako so tudi trgovci spoznali, da je za uspešno poslovanje nujno prilagajati se željam potrošnikov.

Če obravnavamo potrošnjo posameznih skupin posode v prihodnjem obdobju, lahko ugotovimo naslednje:

Potrošnja lahke »komerc« posode je v Jugoslaviji že doživela svoj vrhunec. Tovrstno proizvodnjo zamenjuje poltežka in težka emajlirana posoda. Iz tega razloga tudi v EMO predvidevamo prestrukturiranje proizvodnje iz lahke na poltežko in težko posodo.

Ta prehod pa bo v Jugoslaviji počasnejši zaradi nerazvitosti tržišča in nižjega življenjskega standarda v primerjavi s standardom v zahodni Evropi, ter prevladovanje tradicionalnih navad, predvsem na podeželju.

Analiza tržišča predvideva tudi povečanje potrošnje aluminijaste posode, katere se je v preteklosti precej uvažalo in sicer predvsem na račun posode za kuhanje pod pritiskom in teflon posode.

V preteklosti smo zabeležili zelo močan padec potrošnje pri pocinkani posodi. Tudi v bodoče je pričakovati ta trend zaradi vse večje zamenjave pocinkane posode s posodo iz plastičnih mas. Proizvodnja pocinkane posode predstavlja v EMO pretežno kan-

Sanacijski program TOZD Tovarna posode

(Nadaljevanje s 5. strani)
do zastavljeni tako, da bo mogoče spremembe v proizvodnem procesu dejansko tudi izvršiti. Osnovne naloge bodo v stalnem iskanju in osvajanju novih proizvodov, izpopolnjevanju obstoječega asortimana, uvajanju drobne avtomatizacije v proizvodnjo, mehanizaciji nanašanja emajla na posodo in zagotavljanju čim boljših pogojev dela ob minimalnih investicijskih vlaganjih.

Za doseganje čim boljših poslovnih rezultatov bo potrebno izvršiti tudi nekatere organizacijske ukrepe. Predvsem bo potrebno uskladiti vse činitele, ki vplivajo na nemoten potek proizvodnje in to od programiranja proizvodnje pa do funkcionalne priprave slehernega delovnega mesta. Povezovanje potreb odpreme in možnosti proizvodnje mora zagotoviti čim krajši cikel proizvodnje in odpraviti kopičenje izdelkov in zastoje v proizvodnji.

Stremeti bomo morali tudi po boljšem izkoriščanju delovnega časa in s povečano delovno disciplino ter angažiranostjo strokovnega in vodilnega kadra doseči optimalne rezultate v proizvodnji.

Posebno pozornost bomo posvečali tudi kvaliteti izdelkov. S stalno medfazno kontrolo v proizvodnji bomo onemogočili porast dovoljenega delovnega in materialnega izmečka. Z uvedbo kontrole dejanske porabe materiala nasproti normativni porabi in s poostreno tehnološko disciplino bo mogoče vsa eventualna odstopanja zasledovati in tudi odpravljati.

K boljšemu gospodarjenju bo pripomoglo tudi usklajevanje delovnih norm in uvajanje doslednega sistema nagrajevanja po delu.

Proizvodni program v srednjeročnem obdobju ne zahteva v TOZD posoda bistvenega povečanja delovne sile. Z avtomatizacijo tehnološkega procesa se bo storilnost povečala, istočasno pa bo potrebno izboljšati tudi obstoječo kadrovske strukture. To bomo dosegli s stalnim izobraževanjem naših delavcev, z organiziranjem raznih strokovnih tečajev in seminarjev ter smiselnim vključevanjem naših rednih študentov.

Kot je bilo že večkrat poudarjeno, ne gre pri TOZD Posoda v sanacijskem obdobju za neke velike investicijske naložbe, ampak je bistvo sanacije prestrukturiranje proizvodnje v tiste skupine proizvodov, ki so tržno za-

nimivi in rentabilnejši glede na proizvodne stroške. Prognoza za srednjeročno obdobje daje solidno garancijo za nemoteno poslovanje TOZD in dovolj velik ostanek dohodka za financiranje novih programov izven programa posode, za katere pa je potrebna še natančna tržna obdelava.

Povzetek sanacijskih ukrepov

1. Sistematična obdelava domačega in tujega tržišča.

2. Dosledno usklajevanje prodajnih planov s proizvodno-tehničnimi zmogljivostmi in z zalogi s ciljem doseganja optimalnega dohodka.

3. Zagotoviti je potrebno naročila za daljše obdobje, da bodo kvartalni, mesečni in dnevni plani realni in dosegljivi.

4. Na osnovi proizvodnih planov in stanja zalog se izdelajo dnevni plani odpreme gotovih izdelkov, ki se morajo dosledno izvajati.

5. Doseči je potrebno racionalno in učinkovito povezavo tehničnih, programskih in drugih služb na relaciji TOZD in skupne službe za doseganje maksimalnih učinkov na področju razvoja novih izdelkov in novih proizvodnih programov.

6. Obstoječi proizvodni program moramo stalno izpopolnjevati, tako z novimi emajli in dekorji kot tudi raznimi oblikovnimi spremembami.

7. Stalno je potrebno izpopolnjevati tehnični in tehnološki nivo proizvodnje z uvajanjem novih tehnoloških rešitev, sistema linijske proizvodnje in drobne avtomatizacije.

8. Racionalizacija poslovanja služb TOZD in skupnih služb podjetja in povečanje njihovih učinkovitosti.

9. Izboljšava obstoječe kadrovske strukture zaposlenih.

10. Pomlajevanje vodstvenega kadra in zaostritev osebne odgovornosti za dosledno izvajanje zastavljenih nalog.

11. Uvedba metode horizontalne in vertikalne rotacije vodstvenih in strokovnih delavcev za zadovoljevanje maksimalnih osebnih ambicij, kontinuiranega dotoka novih idej in metod dela in s tem eliminiranje vseh subjektivnih vzrokov, ki zavirajo izvajanje poslovne politike. To naj bo stalna metoda dela v TOZD in OZD, izvajanje naj se zagotovi z ustreznimi pravilniki in sporazumi.

12. Spremljanje gibanja bolniškega staleža in drugih izostankov z dela, ter odpravljanje vzrokov, ki pogojujejo te izostanke.

proizvodnje in s tem povečanje odjema frit.

Podatki o gibanju proizvodnje pa so demantirali te prognoze, kar nedvomno prikazuje tabela proizvodnje in prodaje frit v EMO.

Tudi v letu 1976 je bilo od predvidenih pogodb, ki so bile še nižje od leta 1975 ca. 70 %.

Vzrok za tak padec proizvodnje so objektivnega in subjektivnega značaja. Med objektivne — možno zmanjšanje proizvodnje posode v Jugoslaviji in EMO; vzroke lahko štejemo predvsem:

— padec proizvodnje v industriji bele tehnike, ki je predstavljala ca. 50 % eksterne realizacije frit v EMO;

— povečanje kapacitet z izgradnjo nove topilnice pri »Gorici« Zagreb in s tem povečanje ponudbe.

Ob tako spremenjeni tržni situaciji pa so izstopale tudi subjektivne slabosti v EMO:

— slabo poznavanje tržišča;

— nesodelovanje med marketingom in proizvodnjo;

— pomanjkljivo zasnovan koncept razvoja,

— neustrezna kadrovska politika.

Analiza trga je pokazala, da ni pričakovati bistvenega porasta povpraševanja po fritah za jekleno pločevino. Povečanje bo pač šlo vzporedno s povečanjem v industriji bele tehnike in industriji emajlirane posode. Do leta 1981 se predvideva ca. 15 % povečanje proizvodnje frit za jekleno pločevino.

Da bi izkoristili vse naše razpoložljive kapacitete, ki znašajo ca. 6.600—6.900 ton proizvodnje bomo začeli s proizvodnjo glazur za keramiko. Odločitev, da uvedemo kot nov izdelek frite za keramiko, je posledica dejstva, da se bo v prihodnjih letih zelo povečala proizvodnja zidnih in talnih keramičnih ploščic.

Kljub temu pa bo naša udeležba v proizvodnji frit za keramiko znašala v letu 1971 — 2,5 %, kar ne bi smelo predstavljati težav pri plasmanu, zlasti še ker nameravamo doseči ozko sodelovanje z proizvajalci keramičnih ploščic v Sloveniji.

Se naprej pa bo naš glavni proizvod frite za jekleno pločevino, kjer bomo v razvoju pozornost posvetili predvsem specialnim fritam za kuhinjsko posodo, kot so npr. frite za kadmijeva barvila, pa tudi specialnim fritam za industrijo bele tehnike — emajli za bojlerje, kislino odporni emajli idr.

Poleg EMO proizvaja frite za jekleno pločevino še tovarna »Gorica« Zagreb. Kvaliteta obeh proizvajalcev je precej izenačena in je na evropskem nivoju, kar dokazuje tudi dejstvo, da smo uvoz frit praktično nadomestili v celoti z domačimi proizvodi.

Cene frit iz uvoza so ca. 10—20 odstotkov dražje od domačih enakih kvaliteti. Nekatere vzhodne države ponujajo določene vrste frit po cenah, ki so za ca. 40 odstotkov nižje od domačih, so pa po kvaliteti dosti slabše.

Cene frit se formirajo na podlagi sporazuma z »Gorico« Zagreb.

Lahko rečemo, da je emajl delno izgubil na pomenu, zlasti na področju industrije hladilnikov, proizvodnje pomivalnih omarič, pralnih strojev, kjer ga je precej spodrinil lak. Tudi taflon je v neki meri povzročil zmanjšanje porabe emajla.

Računamo, da bo znašala potreba po fritah za jekleno pločevino v letu 1981 ca. 10 ton in EMO bi s svojo proizvodnjo 5.130 ton pokril 51 % celotnih potreb.

Proizvodnja frit za keramiko bi znašala 1.500 ton, kar predstavlja 2,5 % jugoslovanskih potreb v letu 1981.

Razmerje med uvoznim in domačim materialom po vrednosti je trenutno 75 : 25 %. Surovine, ki jih uvažamo v glavnem iz zahoda naša industrija ne proizvaja. Tudi vzhodne države materialov, ki jih uvažamo ne predeluje ali pa so nekvalitetne in ne ustrezajo našim standardom. V prihodnje bomo nekatere surovine iz uvoza zamenjali z domačimi tako, da bo razmerje med uvozom in domačo nabavo 65 : 35 %. V prvi vrsti nameravamo ukiniti uvoz za:

— kremenčev pesek — dosedaj uvoz iz Zahodne Nemčije;

— titan dioksid — dosedaj uvoz iz ČSSR.

Po vrednosti predstavljajo največji strošek naslednje surovine:

— borni preparati,

— nikelj oksid,

— kobalt oksid,

— litijev karbonat.

Proizvodnja teh produktov je v rokah mednarodnih družb, ki določajo tudi cene na njihovo poslovno politiko.

TOZD frit uporablja za svoj tehnološki proces kot energijo kurilno olje D2. Glede na visoko ceno ima močno udeležbo v ceni izdelka, zato pričakujemo, da bomo s prehodom na zemeljski plin dosegli določene prihranke glede na nižjo ceno plina v primerjavi s kurilnim oljem.

Potrošnja vode v našem procesu je precej velika. Uporabljammo prečiščeno industrijsko vodo ali pa vodovodno pitno vodo, v primeru, da je industrijska voda zaradi večjih nalivov onesnažena. V prihodnje nameravamo uvesti recikliranje vode, da bi znižali stroške.

Da bi TOZD tovarna frit poslovala v letu 1977 in dalje brez izgub oziroma z ostankom dohodka, mora čim bolj izkoristiti obstoječe kapacitete. Poleg tega mora še:

— povečati proizvodnjo frit za jekleno pločevino,

— potrebno bo obiskati vse dosedanje in potencialne kupce,

— kadrovsko ojačati prodajni servis in s tem bolj kot sedaj nuditi strokovno pomoč kupcem,

— intenzivirali bomo razvoj specialnih frit, predvsem kuhinjsko posodo in tudi za ostala področja uporabe:

— specialne frite za Cd-pigmente,

— emajli za bojlerje,

— razširitev proizvodnega programa na izdelavo glazur za keramiko,

— vzpostaviti kontakt s proizvajalci talnih in zidnih keramičnih ploščic,

— znižanje stroškov poslovanja,

— prehod kurjenja od kurilnega olja D2 na zemeljski plin,

— večje sodelovanje med marketingom, razpisom in proizvodnjo zagotavlja boljše vodenje in s tem zmanjšanje slepega kurjenja,

— zaradi povečanja proizvodnje, povečanja serij, prihrank na materialu (manj vmesnega čiščenja),

— recikliranje vode, ki jo potrebujemo za granulacijo frit,

— zmanjšanje uvoza, kjer je to možno, upoštevajoč seveda kvaliteto in ceno.

Sanacijski program TOZD Tovarna frit

Naraščanje prodaje frit v EMO od leta 1970 dalje je bila osnova za trditev, da bo po končani sanaciji možno plasirati izven EMO 4.000 ton frit. Tudi plani naših TOZD so predvidevali povečanje

Leto	Obseg prodaje ton	Domača poraba ton	Eksterna prodaja ton
1973	4.768	2.032	2.736
1974	5.068	2.543	2.525
1975	3.657	1.917	1.740
1976	3.273	1.563	1.710

SANACIJSKI PROGRAM

TOZD TOVARNA ODPRESKOV IN AVTOKOLES

Obrazložitev sedanjega stanja in razvoja dogodkov, ki so pripeljali TOZD v stanje, da je saniranje potrebno s poudarkom subjektivnih razlogov.

Ce hočemo razumeti kakšno je bilo stanje pred sanacijo, kaj se je od sanacije želelo in kakšno je današnje stanje v TOZD, moramo celotno situacijo ocenjevati iz širše perspektive.

V naslednji tabeli je razvidna proizvodnja bivšega obrata in sedanje TOZD odpreskov in avtokoles.

Leto	Proizvodnja ton	Štev. zaposlenih.
1970	3964	141
1971	3701	139
1972	3595	128
1973	2876	105
1974	2522	124
1975	3225	142
1976	3064	136

Rekordna proizvodnja po teži v letu 1970 je odraz maksimalnih človeških naporov in izredno težkega komadnega asortimana, saj so posamezni komadi tehtali tudi 45 kg. V teh letih smo tudi proizvedli največje število delovnih invalidov. Zahteve po boljših delovnih pogojih so bile vse bolj jasne in tehnološko utemeljene. V jeseni leta 1972 je bila glavna poanta v sanacijskem elaboratu izboljšanje težkih delovnih pogojev in zamenjave nekaterih tehnološko zastarelih in dotrajanih strojev.

Takratna predvidevanja za leto 1974 4294 ton bi bilo možno doseči ob predvidenem številu delavcev in ob predvidenem asortimanu. Vendar danes ugotavljamo, da je bil proizvodno prodajni plan izdelan na ne dovolj trdnih temeljih. Pri tem moramo poudariti, da je proizvodnja TOZD vezana na TAM Maribor s ca. 90%. Ostalo pa so manjši kupci.

Ce kritično ocenimo današnje razmere v TOZD vidimo, da je delovni elan na dokaj nizki ravni. Zato je več vzrokov. Tu moramo omeniti, da je kljub velikim tehnološkim izboljšavam delo v naši TOZD gotovo najtežje v EMO. Material za odpreske in kolesa je debela pločevina debeline 3-12 mm. Preoblikovanje se vrši na težkih hidravličnih stiskalnicah od 150-900 Mp in večina v vročem stanju. Posamezni komadi so težki tudi do 50 kg. Za to delo, v primerjavi z delom na podobnih delovnih mestih v ostalih TOZD, so delavci preizkušeni nagrajani.

TOZD	Povpreč. OD na zap. v letu 1976
Kotli	3786 din
Radiatorji	3588 din
Odpreski	3397 din

Slabo vzdušje pa pogojujejo še ostali vzroki, kot so: neurejena družbena prehrana, neprimerne prostori, v katerih so garderobne omarice in umivalnica ter nepovezanost samega dela.

Na dnevnem redu so okvare na strojih, male serije povzročajo

menjave orodij tudi večkrat na dan. Ker je preoblikovanje odpreskov pretežno v vročem stanju, je življenjska doba orodja dosti krajša in TOZD orodjarna ni v stanju, da zagotovi hitra in kvalitetna popravila orodij. Dosti časa pa se izgubi, ker je skladišče orodja precej oddaljeno in zaradi pomanjkanja transporthnih sredstev.

Del krivde pa gotovo nosi tudi vodstveni kader, ki ni odigral v preteklosti svoje vloge kot bi jo moral. Vzrok temu je delno neustrezna šolska izobrazba, katera se po sistemizaciji zahteva in dokaj visoka starostna struktura vodstvenega kadra.

Tu se lahko pojavi vprašanje zakaj ni uspelo izboljšati slabo kadrovske strukturo? Znano je, da starejši vodstveni kader ni naklonjen dodatnemu izobraževanju ob delu. Dejstvo pa je, da takšnega starejšega delavca ni mogoče enostavno zamenjati z mlajšim in sposobnejšim, če za prvega ni primerne delovnega mesta v TOZD. To je tudi eden izmed večjih problemov celotne naše industrije.

Ta problem pa bo v kratkem času delno rešen, ker bo v naslednjih dveh letih dobrih 30% vodstvenega kadra nadomeščena z mlajšimi (redna upokožitev).

Za sanacijo obstoječih razmer prav sedaj vodimo težko borbo. Izdelan je nov sistem delitve do-

hodka in osebnega dohodka, ki bi moral zaživeti v sredini leta. Izboljšana je informiranost delavcev o problemih gospodarjenja TOZD. Nadalje je dogovorjeno za vsakodnevno zasledovanje rentabilnosti proizvodnje in dnevno kontrolo izvajanja postavljenih mesečnih planov. Velik poudarek pa je na izboljšanju notranje organizacije dela.

Ob sedanjem intenzivnejšem in vsestranskem reševanju nakazanih problemov in ob minimalnem investiranju v dotrajana osnovna sredstva moramo zaključiti poslovno leto 1977 z uspešnim rezultatom.

Analiza trga

Program proizvodnje ostane še naprej enak, računa se le na dimenzijske in oblikovne spremembe. Kvalitetno so naši izdelki enakovredni ostalim proizvajalcem. Kapacitete ostalih proizvajalcev so ca. 1.100.000 komadov koles na leto, vendar so usmerjene predvsem v ostala področja - traktorji, osebni avtomobili. Delež TOZD odpreskov in avtokoles v jugoslovanski proizvodnji 7,0-20" koles je 44,5%, dočim smo pri proizvodnji 6,5-20" kolesih udeleženi samo 21,5% odstotka. V proizvodnji odpreskov za tovornjake pa kotiramo z 18%.

V spodnji tabeli je razvidna proizvodnja motornih vozil do leta 1976:

Proizvodnja motornih vozil v komadih:

Leto	Avtobusi	Kamioni	Skupaj
1971	3.144	14.747	17.891
1972	6.602	16.077	22.679
1973	4.328	14.505	18.853
1974	4.154	14.291	18.445
1975	5.040	17.345	22.385
1976	5.500	17.500	23.000
Uvoz v komadih			
1974	327	3564	3891
1975	324	3831	4155

Ocenjuje se, da kupna moč tržišča za odpreske in kolesa narašča. Gibanje potrošnje odpreskov in avtokoles bo približno enako trendu proizvodnje motornih vozil. Za leto 1980 se predvideva proizvodnja tovornjakov nad 2t in avtobusov v količini 36.000 komadov, kar predstavlja 160% povišanje glede na leto 1976. Vključili smo se tudi v proizvodnjo traktorjev v Zvezarni Store. Zaenkrat izdelujemo 27, v osvajanju pa je še 12 odpreskov.

Predvideva se, da bodo izdelali v Štorah v letu 1977 4.000 komadov traktorjev, leta 1978 8.000 komadov, leta 1979 10.500, leta 1980 10.500 komadov.

Analiza surovinske osnove in energetskih virov

Ves material, ki ga uporabljamo za proizvodnjo odpreskov in koles je iz domačih železarn, katerih kapacitete niso polno izko-

riščene tako, da nabava tudi v bodoče ne bo problematična.

Ker TOZD odpreskov in avtokoles le minimalno povečuje proizvodnjo predvidevamo, da bodo tudi vsi energetski viri obstoječi in zadovoljevali naše potrebe do leta 1981.

Proizvodni program in kapacitete

Proizvodni program se v bistvu ne spremeni in zato nam obstoječe kapacitete zadoščajo za proizvodnjo do leta 1981. Izkoriščenosti strojev so zelo različne, kar je razumljivo, ker je pri proizvodnji koles tehnološki proces organiziran linijsko, kjer zasedenost stroja (računano na dve izmeni) presega 100%, rešujemo problem z občasno uvedbo nove izmene ali pa z nadurami.

Pregled programirane proizvodnje do vključno leta 1981 I. leto 1977

Naziv	Štev. kom.	Teža ton	Vrednost din
1. Avtomobilska kolesa	48.000	2.100	49.406.760
2. Odpreski TAM		1.035	26.746.940
3. Odpreski REK Velenje		211,6	4.813.750
4. Odpreski razni		215,6	7.913.500
SKUPAJ:		3.562,2	88.880.950

Tehnološki proces

Tehnologija se le minimalno spreminja. Naša težnja pa je, da preidemo od sedanjega vročega na hladno preoblikovanje, seveda kjer je to možno. Tu smo omejeni zaradi nekvalitetne pločevine »S« in zaradi premalih vlečnih radiusov pri obstoječih odpreskih. Ker smo zaenkrat le še kooperant TAM Maribor nam leti določajo konstrukcije novih izdelkov, vendar jih na te naše tehnološke zahteve stalno opozarjamo tako, da bo bodoča tehnologija v največji možni meri »hladna«.

Ekološki vidiki investicije

Vse naprave, katere povzročajo večjo onesnaženost zraka v proizvodni hali, bodo imele lokalne odsesovalne naprave. Koncentracija le-teh ne presega maksimalnih emisijskih koncentracij (MEK). Plini, ki izhajajo iz odsesovalnih naprav so sicer agresivni, vendar pa v teh koncentracijah ne vplivajo na okolje tako, da nepovratnih sprememb v okolju ni.

Kadri in socialni položaj

Za proizvodnjo v letu 1979 bomo potrebovali le 4 delavce kvalifikacijske strukture PK. Kadrovali bomo ali znotraj organizacije ali pa z delavci, ki so prijavljeni na skupnosti za zaposlovanje. Glede na stagnacijo v celjskem gospodarstvu v bodočnosti ni pričakovati problema za pridobitev delovne sile. Za pridobitev dopolnilnih funkcionalnih znanj bo TOZD še nadalje pošiljala svoje sodelavce na izpopolnjevanje. Stroške izobraževanja in izpopolnjevanja kadrov TOZD krije iz 1% bruto izplačanih OD v breme stroškov.

Investicijske naložbe

TOZD do leta 1981 ne predvideva kakšnih večjih investicijskih naložb. V elaboratu so predvidena le minimalna sredstva in še to v glavnem za zamenjavo dotrajanih osnovnih sredstev v višini 1.994.861,00 din.

V kritični situaciji v proizvodnji v sredini leta 1976 smo prišli do zaključka, da je nevzdržno, da smo vezani na samo enega kupca. Poleg tega pa ničesar ne vemo o naši konkurenci in možnostih plasmana naših izdelkov na preostalem jugoslovanskem trgu.

Zaradi neobvladovanja tržne situacije tudi naš marketing ni v stanju prodati naše celotne proizvodnje. Zato smatram, da je bistvo sanacije prav to spoznanje in sprememba mišljenja ter iniciativa TOZD, da prevzame prodaja v svoje roke.

V letošnjem letu nameravamo temeljito proučiti trg in poiskati po možnosti takšne proizvodne, katere bomo lahko plasirali našim odjemalcem. Ostale rentabilne proizvode, katere danes izdelujemo v malih serijah, pa polagoma opustiti.

V skladu z iskanjem novih možnosti za nov proizvodni program TOZD, je bilo dogovorjeno med TOZD kotli in TOZD odpreski, da se vključimo v del njihove investicije in da že v začetku leta 1979 začnemo izdelovati pod-

(Nadaljevanje na 8. strani)

SANACIJSKI PROGRAM TOZD TOVARNA ODPRESKOV IN AVTOKOLES

(Nadaljevanje s 7. strani)

nice za njihov proizvodni program. Prav ob tem proizvodni pa se odpirajo velike možnosti, da ta proizvod plasiramo tudi za ostale proizvajalce kotlov, tlačnih posod, izmenjevalcev toplote in druge.

— Kvartalno, mesečno in dnevno se morajo usklajevati prodaj-

ni plani s proizvodno-tehničnimi zmogljivostmi.

— Zagotoviti dnevno analizo odpreme in s tem finančnega rezultata.

— S skupnimi napori vseh delavcev v TOZD zagotoviti izpolnjevanje zastavljenih mesečnih planov, ker le na ta način bomo dosegli pozitiven rezultat na koncu leta.

SANACIJSKI PROGRAM TOVARNE TOBI

V letu 1975 nismo v mesecih aprilu, maju in juniju proizvajali skoraj nič. Proizvodnja je bila skoraj ustavljena. Stagnacija, ki je bila v letu 1975, je bila tako silovita, da smo kljub nizki proizvodnji imeli na koncu leta 1975 skoraj trimesečno zalogo gotovih izdelkov, ki se je večala še v letu 1976 predvsem v I. polletju.

Poživitev prodaje, ki je prišla v II. polletju nismo pričakovali, zato tudi nismo bili na njo pripravljeni. Še v mesecu juliju smo delali nenačrtno. Z našimi dobavitelji smo prekinili poslovne odnose tako, da smo jih morali sklepati na novo. Proizvodnja v razdobju od meseca avgusta do decembra 1976 je tekla neredno in sunkovito. Pomanjkanje materiala je bilo dnevno. Proizvodnjo smo uspeli umiriti šele v decembru, ko je pričela prodaja že upadati. V II. polletju so bile odprodane vse zaloge. Tržišče bi bilo sprejelo še več, vendar nismo bili v stanju proizvesti.

Akcijski plan za zadnje 4 mesece ni bil izvršen zaradi zgoraj omenjenih vzrokov. Predvideval je znatno manjšo izgubo, če bi proizvodnja tekla normalno, bi bili proizvedli vsaj 26.500.000 din več.

ZUNANJI VZROKI

Ravno za peči za individualno ogrevanje je v tem obdobju prišlo do nepredvidenih težav na trgu zaradi recesije, ki se je vedno bolj odražala na zmanjšanju nakupov, pomanjkanje virov energije od gospodinjstva olja do premoga za široko potrošnjo, kar se je v državnem merilu komaj reševalo s termoelektrarnami. Nadalje ni bila izvršena plinifikacija niti osnovne plinske mreže v Jugoslaviji, še manj pa razvod plina po objektih.

Razen tega so se v novogradnji, tako v stanovanjski, družbeni in individualni gradnji kot tudi v družbenih objektih vgrajevali sistemi centralnih kurjav, ki so od te dobe bili v stalnem porastu.

Upoštevač to situacijo, so nam že v tej dobi narekovali premostitev v ogrevanje na klima naprave, kar je zahtevalo določen čas do pričetka proizvodnje in plasmana v drugi polovici leta 1975.

Na podlagi navedenih dogajanj so istočasno nastopile na trgu še dodatne spremembe, ker so proizvajalci oljnih peči vršili preusmeritev na trajno žarne peči in izvršili umik iz zunanjskega trga na domači trg (npr.: Alfa — Vranje iz ZSSR). Razen tega so povečali proizvodnjo trajno žarnih peči proizvajalci v BiH (Wessa — Kreka, Helios — Banovići) in vršili plasman z vezavo na in celo

na kuhinjsko sol iz tuzlanskega bazena. Kljub temu je moral zaradi težav plasmana (prek 40.000 zalog) v letu 1976 popolnoma ukiniti proizvodnjo proizvajalec Kreka — Wessa.

Pri električnem radiatorju je bil izvršen v Jugoslaviji ogromen uvoz po dumping cenah iz Avstrije in Italije, katere zaloge so se prodajale še v letu 1976 in bistveno vplivale na naš plasman.

Plasman infra peči pa je bil otežkočen zaradi previsoke proizvodne cene, saj jih je konkurenca prodajala po 50% nižjih cenah.

Kar se tiče pomivalnih omaric se je v tem času povišala industrija pojavila s komplet kuhinjami in še posebej z nerjavečimi pralniki, ki so zamenjali naš emajliran pralnik in omarico.

Iz teh navedb je torej razvidno, da smo v tem obdobju 1975 in 1976 imeli pri pečeh za individualno ogrevanje (trajno žarne peči, električni radiatorji, infra peči itd.) in pri pomivalnih omaricah izredne težave, ki so se nenehno stopnjevale in dosegle višek v prvih mesecih leta 1976, ko se je prodaja od meseca marca do avgusta praktično docela ustavila.

Da so se nakupi v prvem polletju 1976 s strani trgovine ustavili (praktično že od januarja naprej) je pripisati med drugimi tudi zaradi stabilizacijskih ukrepov odnosno predpisov o poravnavanju zapadlih terjatev (predpisi izšli ob koncu decembra 1975) in še posebej zakon o zavarovanju plačil z veljavnostjo 1. 4. 1976 naprej, ki je praktično za 2 meseca popolnoma ohromil trgovanje. Seveda je v tem času bila tudi proizvodnja prizadeta — plačila obveznosti kot tudi zaradi posebne kontrole pri naročanju materiala, ki je moral biti s strani delovne organizacije finančno pokrit, kot tudi zaradi težav delovne organizacije pri obratnih sredstvih, med drugimi tudi zaradi nenehnega naraščanja zalog itd.

Vse to pa je pogojevalo, da je proizvodnja v tem času delala z zmanjšano kapaciteto, pri čemer pa so seveda fiksni stroški poslovanja ostajali na istem nivoju. Zaradi takšne tržne situacije smo v tem obdobju pričeli z uvajanjem novih proizvodov, to so bili predvsem električni emajlirani bojler 10 litrov, okenski klimaterji in klima omare, kateri proizvodi so se pa seveda šele uvažali na tržišču.

V II. polletju 1976 se je to posebno od avgusta oz. septembra meseca dalje situacija na tržišču pričela izboljševati, predvsem seveda z državnim posegom z dajanjem dodatne emisije denarja in čigar ukrep je pričel povečati

nakupe in oživljati trgovino. Tudi dokaj dobra letina je v tem obdobju imela svoj vpliv na povečano trgovinsko dejavnost.

Seveda se je pri določenih artiklih, posebno še pri pečeh za individualno ogrevanje situacija izboljšala tako, da so se zaloge zmanjšale, sedaj pa proizvodnja ni bila v stanju organizirati delo in delo na izkoriščanju polnih kapacitet. Da to ni bilo takoj mogoče, so bili med drugimi tudi vzroki pri nabavi repromateriala, kajti ti roki so pri dobaviteljih postajali vse daljši, ker je tudi nenadoma bil izvršen pritisk na povečane dobave pri tej zvrsti industrije oz. pri kooperantih dobaviteljih. Da leti niso bili v stanju pravočasno dobavljati reprodukcijski material in sestavne dele.

Seveda pa je navedena poslovna aktivnost na trgu s strani trgovskih organizacij v mesecu decembru 1976 nazadovala tako, da vse izpade realizacije prodaje in proizvodnje prejšnjih mesecev nismo mogli več nadoknaditi.

TOZD TOBI je leta 1975 in 1976 zaključil poslovno leto z izgubo. Dosežen rezultat je posledica prenizke realizacije. Zaradi nizkih serij v proizvodnji so bili tudi direktni stroški višji kot bi sicer bili, če bi proizvodnja tekla normalno; lahko pa rečemo, da bi TOZD v letu 1974 in 1975 zaključil pozitivno, če bi dosegel planirane rezultate. Na slabši rezultat pa so vplivale tudi neuskajane prodajne cene, predvsem pri oljnih pečeh, bojlerjih ter pomivalnih omaricah.

Proizvodni program, ki bazira na kompleksni proizvodnji individualnih ogrevalnih teles, etažnih kotlov ter klima napravah različnih velikosti, je osnova za perspektivno usmeritev prihodnje proizvodnje TOZD Bistrica. Za kvalitetno in pravilno usmeritev skrbi domači kader in ostali priznani zunanji sodelavci.

Izhajajoč iz generalnega koncepta ogrevanja in v mednarodni vključitvi v rentabilnejšo in racionalnejšo uporabo energije za ogrevanje so klima naprave nujen in edini pravilen korak pri nadaljnjem razvoju toplotnih črpalk. S toplotno črpalko lahko ogrevamo prostore s tretjino toplotne energije, ki jo porabljajo zdajšnja konvencionalna grelna telesa. Z osvojitvijo klima hladilnih naprav smo korak dalje z istimi perspektivami kot razvite zahodne države, ki predvidevajo od leta 1980 do leta 1985 štirikratno povečanje uporabe tovrstnega načina ogrevanja.

Samoupravni sporazum o dolgoročnem sodelovanju z razvojnim institutom LTH nam omogoča uspešno delo na tem področju. Klimatskim napravam se predvideva visoka stopnja rasti na domačem in tujem tržišču. Članice držav skupnega evropskega trga predvidevajo v svojem planu do leta 1985 indeks povečanja 261 za air conditioning sistem. Torej je plasman za naše tovrstne proizvode na domačem trgu zagotovljen. Za sedaj izdelujemo air conditioning sisteme, ki so osnova za kasnejši razvoj toplotnih črpalk za uporabo v različnih okoliščinah z enim samim namenom — prihranek energije. Z ohranitvijo klasičnih energetskega virov in pri iskanju novih imamo v načrtu in smo v

fazi raziskav tudi pri izkoriščanju sončne energije. Energetska kriza in onesnaževanje okolice, ki je že akutna, je prisililo ljudi k bolj čistim in cenejšim virom ogrevanja. V tekmo za izkoriščanje sončne toplote smo se vključili tudi mi z našimi sredstvi in kadri, ki obvladajo toplotno tehniko, tako po visoki strokovnosti kot tudi dolgoletnimi izkušnjami, ki jih lahko da le delo na področju prenosa toplote. Prve vzpodbudne rezultate s sončnimi absorpcijskimi kolektorji imamo, in so z dodatnimi izkušnjami drugih proizvajalcev in poizkusov na tem področju dobra osnova za industrijsko proizvodnjo kolektorjev. Tudi tu lahko dodamo podatek za dežele evropske gospodarske skupnosti. Sedanji začetki, ki so več ali manj simbolični, predvidevajo izreden porast uporabe sončnih kolektorjev v bližnji prihodnosti. Do leta 1980 je predviden indeks povečanja 2.200, od leta 1980 do 1985 pa 235. Vzrok kasnejše uporabe ni toliko v tehničnih problemih, ampak v začetnih investicijah, ki bodo rentabilne že v malenkostnem zvišanju stroškov energije.

Pri takšnih načrtih v razvoju ogrevalne tehnike pa imamo tudi v okviru EMO na razpolago obstoječe in realne možnosti zaradi moderno opremljenega laboratorija za opravljanje potrebnih meritev v raziskovalne ali pa atestne namene.

S tem programom za prihodnost ostajamo pri naši osnovni usmeritvi, ki bazira na dolgoletnih izkušnjah v preteklosti in se prilagaja času in razvoju po svetu.

Ostali proizvodi TOZD Bistrica so postali nerentabilni zaradi manjše absorbacije tržišča in vse večjega obsega proizvodnje pri ostalih proizvajalcih SFRJ. To je tudi vzrok, da smo prešli z večjih na manjše serije, katerih stroški pa so prešli meje rentabilnosti. Za zamenjavo opuščanih proizvodov smo našli bolj rentabilne in iskane proizvode.

Pri pečeh za lokalno ogrevanje, ki je naš standardni proizvod, je predvidena stagnacija v evropskem kot jugoslovanskem merilu. Proizvodni proces za te izdelke obsega organiziranje na vedno bolj avtomatiziranih progah z lastnim dopolnjevanjem pri stopnji avtomatizacije na področju velike serije in istočasno sposobnost izvajanja individualnih naročil ter organiziranje proizvodnje v takem obsegu. Sem spada nov moderen kotel za etažno ogrevanje, ki se je že izkazal kot zelo perspektiven proizvod. Etažni kotel CENTRAL-15 in CENTRAL-20 rešuje problem modernizacije ogrevanja starejših stanovanj, uporaben pa je tudi za manjše enodružinske hiše in vikende. Glede na veliko povpraševanje po etažnih kotlih v preteklosti nismo uspeli s proizvodnjo zadostiti vsem zahtevam. Z uvajanjem novega tipa etažnega kotla z večjo toplotno močjo in z uvedbo avtomatiziranja posameznih operacij ali sklopov operacij pri proizvodnji, predvidevamo še večjo možnost plasmana.

Dodaten proizvod SUŠILNIK perila je prav tako zahteva tržišča in je s tega stališča popolnoma opravičen. Dosedaj v SFRJ

(Nadaljevanje na 9. strani)

SINDIKAT V STATUTU TOZD

Statut temeljne organizacije združenega dela predstavlja zelo pomembni samoupravni splošni akt. Do sedaj so sprejeti statuti temeljnih organizacij na osnovni

ustavnih dopolnil, zakona o konstituiranju in vpisu v sodni register organizacij združenega dela, kakor tudi na osnovi samoupravnih sporazumov v združeva-

nju temeljnih organizacij združenega dela v delovno organizacijo.

Po sprejetju Ustave SFRJ 1974 se je začel pospešeni proces sprejemanja novih kakor tudi spreminjanja in dopolnitve že sprejetih statotov, ker je vsaka temeljna organizacija bila dolžna, da svoj statut uskladi z ustavo. Žal v naših temeljnih organizacijah ni bilo usklajevanja statotov po ustavi, zaradi česar imamo več problemov kot bi jih sicer imeli.

V sedanjih statutih temeljnih organizacij združenega dela se nahaja kup določil s katerimi se urejujejo vprašanja kot so sestav, volitve in pristojnost dela delavskega sveta in izvršilnih organov; volitev delokroga in odnos poslovnih organov, nasproti organu upravljanja; poraba in razpolaga s sredstvi za proizvodnjo, sprejemanje planov in programov razvoja, uresničevanje samoupravne delavske kontrole in drugo.

Medtem v dosedanjih statutih temeljnih organizacij združenega dela niso posebno urejene obveze organov upravljanja in drugih organov v temeljni organizaciji nasproti osnovni organizaciji sindikata. Sindikat, zveze komunistov in zveza socialistične mladine se spominjajo v statutih pod splošnim nazivom družbenopolitične organizacije. Njihov položaj je urejen v enem ali dveh stavkih na zelo splošen način.

V naših statutih temeljnih organizacij združenega dela ni urejen in dovolj opredeljen položaj osnovne organizacije sindikata v uresničevanju ustavnih funkcij sindikata v temeljni organizaciji združenega dela kot so:

Vloga osnovne organizacije sindikata v sproženju iniciative pri organih upravljanja za sprejemanje samoupravnih splošnih aktov in dajanja predlogov organom v temeljni organizaciji združenega dela za rešitev vprašanj, katera se nanašajo na materialni in družbeni položaj delavcev.

—0—

Mesto in vloga osnovnih organizacij sindikata v razreševanju sporov, kateri s eniso mogli rešiti rednim putem, kakor tudi udeležba osnovne organizacije sindikata v skupnem urejanju odnosov v organizaciji združenega dela v razreševanju nastalega spora.

—0—

Pravice osnovne organizacije sindikata, da delegira svojega predstavnika v razpisno komisijo za imenovanje in odpoklic individualnega poslovnega organa.

—0—

Udeležba osnovnih organizacij sindikata v vseh fazah izdelave in sprejemanja samoupravnih splošnih aktov v temeljnih organizacijah združenega dela in širše, kakor tudi možnost osnovne organizacije sindikata, da ponovno obravnava obstoječe samoupravne splošne akte v primerih kadar oceni, da so z njimi kršene samoupravne pravice delavcev in družbeno-ekonomski odnosi.

—0—

Redka so določila v naših statutih ali jih sploh ni, v katerih se vloga sindikata ureja v obravnavi in podpisovanjem samoupravnih sporazumov s katerim se urejajo osnove in merila razporejanja dohodka v temeljni organizaciji združenega dela, mesto in vloga osnovne organizacije sindikata v sprejemanju in podpisovanju samoupravnih sporazumov o delitvi sredstev za osebne dohodka in samoupravnih sporazumov o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu.

V statutih naših TOZD ni določil, katera dajo možnost osnovni organizaciji sindikata, da prične postopek zaradi varstva samoupravnih pravic delavcev in družbene lastnine. Statuti TOZD ne urejajo mesto in vlogo osnovnih organizacij sindikata v zvezi volitev delegatov za organe, ki se formirajo na delegatskem principu v TOZD in kandidiranju in volitvah delegatov v zbor združenega dela ter SIS

Zakon o združenem delu predstavlja pomemben napredek v odpiranju možnosti, da se v statutu TOZD natančneje uredi način uresničevanja ustavnih funkcij osnovne organizacije sindikata, posebno pa obveznosti sprejete za osnovne organizacije sindikata, posebna na osnovi statuta zveze sindikatov Jugoslavije.

Zakon o združenem delu posebno poudarja, da se v statutu temeljne organizacije združenega dela, poleg kup vprašanj pomembnih za delavce, katera izhajajo iz Ustave in Zakona morajo vnesti tudi določila o obveznostih organov upravljanja in drugih organov, da osnovne organizacije sindikata z ustavo sprejeta področja iniciative, in akcije sindikata, Zakon o združenem delu veliko razširja in razčlenjuje. Na ta način otvarja možnosti za znatno večjo družbeno vlogo in moč delavcev organiziranih v sindikat.

Urejanje področja iniciative, mesta in vloge osnovne organizacije sindikata in obveze drugih organov v TOZD do nje, v statutu temeljne organizacije in DO se odpira prostor nove vsebine aktivnosti osnovne organizacije sindikata v statutu TOZD moramo izhajati iz ustavnega in zakonskega položaja sindikata z ene strani in obveznosti ter odgovornosti osnovne organizacije sindikata v združenem delu, določenih v statutu Zveze sindikatov Jugoslavije in Slovenije.

Pri sprejemanju novih statotov v skladu z zakonom o združenem delu je velikega pomena, da se uredi naslednja vprašanja:

— vloga osnovne organizacije sindikata pri ugotavljanju odgovornosti delavcev za izvrševanje delovnih obveznosti in samoupravnih funkcij;

— vloga osnovne organizacije sindikata pri varstvu pravic delavca v združenem delu;

— vloga, oziroma položaj osnovne organizacije sindikata pri uresničevanju samoupravnih pravic delavcev;

(Nadaljevanje na 10. strani)

SANACIJSKI PROGRAM TOVARNE TOBI

(Nadaljevanje z 8. strani)
še nihče ne proizvaja sušilnika perila, ki bi bil tako funkcionalno prilagojen zahtevam največjega števila potrošnikov. Z uvajanjem tega proizvoda na naše tržišče s pomočjo sodobnih metod marketing-mixa, upravičeno pričakujemo uspešno uveljavitev tega izdelka pri potencialnih potrošnikih.

Električni bojler z emajlirano površinsko zaščito kotliča za vodo smo uvedli v proizvodnjo zaradi analiz trenda razvoja v svetu, kjer zaradi čedalje agresivnejše vode sploh opuščajo pocinkane boilerje. Vendar pa so se že v fazi uvajanja razmere na tržišču električnih boilerjev v SFRJ drastično spremenile, saj so na osnovi naših izkušenj začeli preusmerjati svojo proizvodnjo tudi že obstoječi proizvajalci električnih boilerjev. Tako smo zaradi predimenzioniranih kapa-

citet za tržišče SFRJ prisiljeni usmeriti svoje napore v plasman na inozemsko tržišče. Temu bo potrebno prilagoditi tudi obstoječo izvedbo in asortiman boilerjev.

Iz zgoraj navedenih podatkov se lahko točno vidi kje je tržišče našega razvoja in proizvodnje. Klima naprave, etažni kotli ter peči za lokalno ogrevanje so osnova našega proizvodnega koncepta. To usmeritev opravičuje tržna raziskava in cilji, ki jih narekuje energetska kriza in onesnaževanje okolice.

S povečano proizvodnjo klimatizerjev, ki jo narekuje tržna raziskava, ter kasnejšo proizvodnjo toplotnih črpalk, ki so za stopnjo nad klimatizerji, se vključujemo v skupne interese družbe po bolj ekonomični uporabi energije ter manjšemu onesnaževanju okolice.

SANACIJSKI PROGRAM TOZD TOVARNA KOTLOV

Sanacijski program TOZD kotli bazira na vzdrževanju ritma v poslovanju v preteklem obdobju. Zaradi omejenih proizvodnih možnosti bomo morali iskati usluge v drugih TOZD, ker nam odločba inšpektorata prepoveduje proizvodnjo v takšnem obsegu in sicer s 30. 6. 1978 dalje. Zato smo pristopili k izdelavi investicijskega programa, čigar realizacija nam bo omogočila normalni razvoj v naslednjem obdobju.

Ker nam je realizacija proizvodnega programa v prihodnjem obdobju ogrožena, smo stopili k sanaciji razmer. S TOZD Emokotajner smo se dogovorili za proizvodnjo toplovodnih kotlov do kapacitete 0,9 Gcal/h. V TOZD odpreski smo v letu 1976 adaptirali del proizvodnega prostora za proizvodnjo težkih kotlov, predvsem za montažo težjih kotlov. Obstoječe kapacitete pri teh TOZD ne nudijo možnosti povečanja kapacitet, temveč lahko pride v primeru povečanja njihovega programa do težav pri vzdrževanju dosedanjega ritma.

S takšnim načinom poslovanja nastajajo dodatni stroški proizvodnje in vprašanje časa je, kako dolgo jih bomo v stanju realizirati z ustreznimi prodajno ceno.

Naš razvojni program spriči takšnih omejenih možnosti proizvodnje ostaja samo delno izvršen in nam ne nudi zadostne socialne varnosti v naslednjem obdobju.

Potek proizvodnje se do 30. 6. 1978 ne bo spreminjal. Do tega roka pa moramo pripraviti reorganizacijo proizvodnega procesa zaradi prenehanja možnosti proizvodnje v obstoječih prostorih sedanjega proizvodnega programa. Ta rok je vezan na izvršitev

odločbe republiškega inšpektorata. Predvidevamo večje težave v proizvodnji, ker bfo v obstoječih prostorih lahko ostal samo manjši del obstoječe proizvodnje.

V obdobju izvajanja predvidene investicije bomo največjo skrb namenili razvijanju in pripravljani dokumentacije za program, ki ga v obstoječih razmerah ne moremo izvesti. Predvsem to velja za parne in vročevodne kotle večjih kapacitet. V ta namen bomo še dodatno zaposlili sodelavce v razvoju.

TOZD kotli v sanacijskem programu ne predvideva investicij, ker v tem roku ne more izdelati investicijskega elaborata; le ta bo izdelan do 1. 6. 1977. Zato v sanacijski program ne predvideva investicij, prav tako ne predvideva povečanje proizvodnje in celotnega dohodka. V investicijskem elaboratu bo natančno obdelan povečan obseg proizvodnje in celotni dohodek.

TOZD kotli bo v letu 1977 pri obstoječih cenah in predvidenih stroških poslovanja ustvarila 5.984.000 din ostanka za sklade, v letu 1978 pa pri 2% povečani proizvodnji 6.568.000 din. V naslednjih letih ostanek dohodka minimalno upada, zaradi minimalnega povečanja stroškov skupnih služb in vzdrževanja. Ti stroški naraščajo zaradi večjih osebnih dohodkov skupnih služb in vzdrževanja, zaradi boljše kadrovske strukture zaposlenih.

Za realizacijo omenjenih rezultatov bo morala TOZD tekoče izpolnjevati planske naloge, saj zamujene proizvodnje ne bo mogla nadoknaditi zaradi težkih pogojev dela in zastarelosti strojne parka.

Svetovna proizvodnja jekla

Nedavno tega smo zasledili članek o svetovni proizvodnji jekla, ki bo verjetno zelo zanimal naše samoupravljavce, saj spadamo v kovinsko industrijo in smo večidel odvisni glede naše proizvodnje od naših železarn, ki nam dobavljajo material za reprodukcijo. Podatki o proizvodnji jekla v letu 1976 se nanašajo na ugotovitve mednarodnega inštituta za železo in jeklo (IISI) v Bruslju.

Leto 1976 je ob pričetku kazalo, da je kriza v prodaji jeklarskih izdelkov minila in da se bo stanje na svetovnem trgu zopet normaliziralo. V prvih mesecih se je proizvodnja jekla v zahodnoevropskih državah sorazmerno naglo dvignila in tudi v Ameriki ni še bilo očitnih znakov nazadovanja. Tem prvim mesecem pripisujejo tudi največji vpliv, da se je svetovna proizvodnja jekla v letu 1976 dvignila nasproti letu 1975 za 5,8% oziroma od 646,3 milijona ton v letu 1975 na 683,5 milijona ton v lanskem letu.

Najmočnejši proizvajalec je ZSSR s 147 milijoni ton in Rusi so že od leta 1973 dalje najmočnejši med velikimi. Do leta 1973 so bile ZDA namreč v proizvodnji jekla, in še bolj po razpoložljivi kapaciteti, vodilna država na svetu. Leta 1976 sledijo proizvodnji Sovjetske zveze v ZDA s 116,3 milijona ton, Japonska 107,4 milijona ton, Zahodna Nemčija 42,4 milijona ton itd.

Nasproti letu 1975 se je proizvodnja jekla dvignila v ZSSR za 4%, v ZDA za 9,7%, na Japonskem za 5% in v Zahodni Nemčiji za 5%. Navedeni podatki kažejo, da je bilo sicer 1976. slabo

letu, kar nam bodo pokazale še primerjave z najboljšimi dosežki preteklih let, vendar le boljše kot je bilo leto 1975.

V Sovjetski zvezi se ob planski proizvodnji tudi proizvodnja jekla redno dviga in je najvišja v letu 1976. Pri ostalih velikih proizvajalcih so najvišji dosežki podčrtani v letu 1973 in 1974, pri vseh, kjer tržni pogoji vplivajo na proizvodnjo, je bila ta najnižja leta 1975.

Kot je že prej navedeno, je bil dvig proizvodnje nasproti letu 1975, dosežen v letu 1976, samo posledica izboljšanja v prvih mesecih, medtem ko je bila druga polovica preteklega leta za mnoge železarne zahodne Evrope najtežja preizkušnja.

Po podatkih mednarodnega inštituta za železo in jeklo je znašala proizvodnja jekla v Jugoslaviji preteklo leto 2,7 milijona ton. Zadnjih pet let se je gibala takole (v milijonih ton): 1972 2,6; 1973 2,7; 1974 2,8; 1975 2,9; 1976 2,7.

V letu 1976 smo bili torej zopet na nivoju leta 1973. Najvišjo proizvodnjo smo dosegli leta 1975. Kapacitete imamo večje in ob normalnih pogojih možnosti pro-

daje na domačem tržišču ter pri normalnih pogojih izvoza, predvsem pa pri normalnem izkoriščanju proizvodnih zmogljivosti, bi morali že leta 1976 preseči 3,5 milijona ton.

V državah SEV je gibanje proizvodnje enako kot v Sovjetski zvezi, v stalnem povečanju in povsod najvišje v zadnjem — 1976. letu. Tako so dosegli v preteklem letu: Poljska 15,9 milij. ton; ČSSR 14,7 milij. ton; Romunija 10,0 milij. ton; Vzh. Nemčija 6,6 milij. ton; Madžarska 3,8 milij. ton; Bolgarija 2,5 milij. ton.

Trenutno zaostaja za jugoslovansko proizvodnjo samo Bolgarija. Letošnje leto za svetovno proizvodnjo jekla, z ozirom na trenutno stanje na svetovnem tržišču, ni prav nič obetavno. Visoka komisija za premog in jeklo zahodnoevropske gospodarske skupnosti je proglasila v jeklarski industriji krizno stanje. Pro-

izvodnja jekla je v prvih tednih letošnjega leta v ZDA padla.

Najnovejši podatki govore o tem, da se stanje naročil popravlja prav tako iznenada, kot je iznenada nastopila kriza v drugi polovici preteklega leta. Ponekod se torej svetlika, razjasnilo se pa — izgleda — še ne bo in verjetno bo marsikje tudi letošnje leto prineslo s seboj še kako neurje.

Za jugoslovansko železarstvo bo letošnje leto pomembno, ker bo proizvodnja jekla prvič večja kot 3 milijone ton in po načrtih naj bi dosegli skoraj 3,8 milijona ton. V Slovenskih železarnah naj bi tudi presegli doslej nedoseženo mejo 800.000 ton, za kar so dani vsi pogoji, samo zadosti naročil je treba. Upajmo, da bo za nas leto 1977 boljše kot je bilo preteklo in ista želja velja vsem železarjem sveta.

Gospodinjski krožek LT

Če je v strojno orodjarskem krožku LT 235 članov od tega pa le tri ženske, prevladujejo v gospodinjskem krožku žene, kajti teh je od 155 članov kar 144 in le 11 moških. Iz tega lahko sklepamo, da še nismo enakopravni, kajti moški se premalo vključujejo v gospodinjski krožek, žena pa je premalo v strojno orodjarskem krožku.

Gospodinjski krožek je v preteklem letu organiziral tri tečaje, tako da se je na teh tečajih naučilo kuhati 36 tečajnikov. Niso

pa samo kuharice, temveč je od teh tudi osem kuharjev, ki so se pri kuhanju še posebno izkazali.

Gospodinjski krožek je za svoje člane organiziral v preteklem letu tudi več poučnih ekskurzij v nekatere tovarne živilske industrije. Udeleženci so se tako neposredno seznanili z industrijsko pripravo prehrane in se marsikaj naučili.

Zaželjeno je, da bi se v ta krožek vključilo čim več moških in žensk.

Sindikata v statutu TOZD

(Nadaljevanje z 9. strani)

— vloga osnovne organizacije sindikata pri volitvah in odpoklicu delavskega sveta in drugih organov v TOZD, ki se volijo na delegatskem principu;

— mesto in vloga osnovne organizacije pri volitvi in odpoklicu individualnega poslovnega organa;

— obveznosti obveščanja drugih osnovnih organizacij sindikata in vloga osnovne organizacije sindikata v informiranju delavcev;

— mesto in vloga osnovne organizacije sindikata v uresničevanju samoupravne delavske kontrole;

— udeležba osnovne organizacije sindikata v sprejemanju in podpisovanju samoupravnih sporazumov in drugih samoupravnih splošnih aktov;

— vloga osnovne organizacije sindikata v razreševanju sporov v TOZD in DO, ki se niso mogli rešiti rednim potom.

Zakon o združenem delu natančno določa v svojem 337. členu vsebino statutov temeljnih organizacij združenega dela s tem, da je obvezno vnesti določila vloge sindikata v že navedenih stališčih Zveze sindikatov Jugoslavije.

Delavska kontrola TOZD posoda

(Nadaljevanje z 2. strani)

čitve TOZD neposredno odvisne tudi od skupnih služb (raziskave trga, prodaje, nabava, kadri, vzdrževanje) ne moremo vso odgovornost prenesti izključno na vodilne delavce v TOZD.

Proti koncu leta 1976 se je začelo intenzivno delo na povezovanju vseh činiteljev, ki vplivajo na boljši poslovni rezultat (prodaja, proizvodnja, odprema), kar je že dalo določene boljše rezultate.

Smatramo, da je odgovornost vodilnih delavcev v tem, da niso uspeli pravočasno povezati delovanja vseh služb in sektorjev in pojačati tistih dejavnosti, ki so se izkazale preslabe.

Če bi tak način dela vzpostavili že prej, bi verjetno zmanjšali vse negativne vplive, ki pogojujejo slab finančni rezultat.

Samoupravna delavska kontrola tudi predložene sanacijske ukrepe. S temi ukrepi se v celoti strinjamo in zahtevamo dosledno izvajanje. Kontrolo teh ukrepov bo vršila tudi samoupravna delavska kontrola.

Prav tako se samoupravna delavska kontrola strinja s predloženo programsko usmeritvijo TOZD Posode v srednjeročnem obdobju. Ob doslednem izvajanju sanacijskih ukrepov SDK smatra, da je TOZD zagotovljena boljša perspektiva in večja socialna varnost vseh zaposlenih.

Gospodinjski krožek LT EMO je že v letošnjem letu uspešno zaključil kuharski tečaj. Na sliki so nove kuharice, ki so se naučile odlično kuhati

Uspehi emajlirskega krožka LT

Za našo proizvodnjo in smotro vzgojo strokovnega kadra, ki ga potrebujemo na delovnih mestih v emajlirnici, je emajlirski krožek, ki deluje 22 let, velikega pomena. Krožek šteje sedaj 260 članov. Od tega je 125 žena in 135 moških. Vidimo torej, da tu prihaja enakopravnost med spoloma v pravilno razmerje glede na število članov in na strokovno vzgojo.

Emajlirski krožek vzgaja mlade kadre za emajliranje in prireja v ta namen strokovne tečaje. Kdor

ima dobro voljo za učenje, si v tem krožku lahko pridobi polkvalifikacijo ali celo kvalifikacijo iz emajlirske stroke za opravljanje dela na določenem delovnem mestu.

Tako kot ostali krožki je tudi ta organiziral več poučnih ekskurzij za svoje člane z namenom, da se ti seznanijo s sodobno tehniko emajliranja. Tisti, ki čutite potrebo po strokovni izobrazbi in imate veselje do emajlirske stroke, vključite se nemudoma v ta krožek.

VARUJMO NARAVNO OKOLJE

Tako o varstvu kot tudi o onesnaževanju okolja in njegovih posledicah smo že večkrat pisali, vendar o tem še vse premalo vemo. Zaradi tega povzemamo zanimiv sestavek dr. Avguština Laha, podpredsednika izvršnega sveta skupščine SRS, ki je bil objavljen v naši ugledni strokovni reviji SLOVENIJA PARALELE v lanskem letu pod naslovom »Teško do znanja, z znanjem lahko«.

V naši družbi je že prevladala zavest, da vse delamo zaradi nas samih in za zanamce, da kot biološka vrsta ne moremo zanemariti naravnih zakonitosti in se odpovedati čistem zraku, dobri vodi in primerni hrani, urejenim bivalnim pogojem, človekovemu okolju in družbeni skupnosti. V neurejenih pogojih povprečno ljudje živijo slabše in krajše, boleznin in nesreče pa terjajo žrtve in puščajo hude posledice. Je mar kdo od nas voljan podpisati dogovor, da se odpove zdravemu okolju in življenju in izbere slabšega, in nevarnega? Nekateri pa nam to vsiljujejo brez dogovora, vede in nevede. Sodobne bolezni in nesreče, ki jih povzročamo z zastrupljanjem zraka in voda, z nestrokovnim ravnanjem s stroji, napravami in raznimi snovmi, z nepremišljenostjo in neznanjem, so skoraj tako hude, kakor je bila kuga v srednjem veku, ki je pobrala mnogo ljudi. Tudi današnje bolezni in nezgode terjajo ne samo tisoče, temveč desettisoče žrtev in prizadetih in ne puščajo za seboj le bolečega spomina, temveč tudi različne posledice.

Pregovor pravi, da je vsakdo sam svoje sreče kovač. V veliki meri je to res, ne pa povsem. Nobeden od nas ni popolnoma neodvisen, da bi delal samo, kar se mu zljubi. Živimo v skupnosti, sodelujemo med seboj, vplivamo drug na drugega in se ravnamo po dogovorjenih pravilih. V okolju pa imamo tudi povzročitelje nesreč, zaradi katerih padajo nedolžne žrtve. Prav zato sem izbral za naslov drug simboličen rečnik, ki pove, da lahko z znanjem mnogo bolje opravljamo svoje naloge in bolje živimo. Točneje: na današnji stopnji razvoja tehnike in tehnologije lahko samo z znanjem živimo in se razvijamo. Do znanja in spoznanj pa se je treba trudoma dokopati.

Nesreče

V naši republikli se na leto ponesreči okoli 52.000 delavcev; to je povprečje zadnjih petih let. Posledice so hude. Samo zaradi teh nezgod izgubimo milijon delovnih dni in ustrezen rezultat njihovega dela. Veliko stane zdravljenje in še drugih stroškov je mnogo. Vzdrževati moramo celo vrsto ustanov, za kar vsak od nas prispeva ustrezen del svojega dela. V Sloveniji imamo 96.000 starostnih upokojencev in 51.000 invalidov — upokojencev (družinske pokojnine in invalidnine so poleg tega). Urejeno okolje je dosežek dela in naložb in terja stalno vzdrževanje vseh stvaritev oziroma ureditve. Vendar opravičuje vsako naložbo tudi primeren prihranek. Koliko denarja porabi industrija samo za pridobivanje vode, ki jo potrebuje ogromne količine v proizvodnji (84% vse vode porabi industrija)?! Nezdra-

ve razmere v okolju vplivajo na delavce in njihove družine, zmanjšujejo produktivnost dela in dohodek. Lahko bi našli še vrsto razlogov in ocen, ki nas prepričujejo, da je urejanje okolja prvorazredno vprašanje razvoja družbe in gospodarstva ob tem, da smo kot humana družba najprej zavzeti s skrbjo za človeka.

Srednjeročni načrt

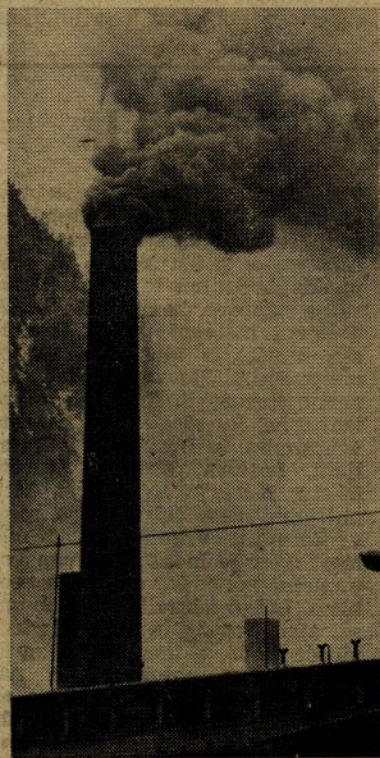
V srednjeročnem načrtu razvoja Slovenije do leta 1980 je urejanje človekovega okolja upoštevano med strateškimi nalogami in razvojnimi cilji. Ohraniti moramo rodovitne površine zaradi pridelovanja hrane; računajmo z bodočnostjo, saj v svetu pomanjkanje hrane raste in tudi v ožji domovini moramo zagotoviti samooskrbo (zdaj pokrivamo štiri petine potreb po hrani, ki vsak dan naraščajo). Zaradi tega bomo morali načrtno in dosledno gospodariti »s prostorom« (z zemljišči in viri vode, z ustvarjanjem mikroklima, urejanjem rekreacijskega prostora, s prometnim omrežjem in delovnim prostorom). Kmetijsko proizvodnjo moramo v tem pogledu upoštevati pred industrijsko, za katero je še dovolj drugih razmeštitvenih možnosti. Zdaj onesnažujemo tekoče vode tako kot če bi na našem ozemlju namesto 1,8 živel sedem milijonov ljudi. To moramo do leta 1980 zmanjšati skoraj za polovico in odpraviti zastrupljanje voda. Zaradi potreb po vodi, saj zdaj porabimo že več kot polovico virov čiste vode, z vsakim hl odplak pa onesnažimo desetkrat in dvajsetkrat toliko čiste vode! Preprečiti moramo nastajanje novih žarišč onesnaževanja vode, zraka, gozdov in in polj in naselij.

Do nedavna so bili zelo glasni tisti, ki so opozarjali na visoke naložbe in stroške za postavljanje naprav za čiščenje plinov, odplak in vsakovrstnih oblik onesnaževanja okolja. Zdaj je že dokazano, da leži v odpadkih veliko bogastvo, ki bi ga z načrtnim zbiranjem in predelavo lahko pridobili z dodatnim virom surovine. Za uvoz odpadkov, ki jih rabi kot surovine, daje jugoslovanska industrija na desetine milijonov dolarjev vsako leto. Znanost je tudi dokazala, da so škodljive snovi v zraku povzročitelji povprečno zmanjšane fizične moči prizadetega prebivalstva, zelo neprijetnih in nevarnih obolenj ter tudi primerov smrti. Posredno pa vse stroške za to plačajo delovni ljudje. Izkušnje drugih nas utrjujejo v spoznanju, da je širšega vidika vzdrževanje čistega ozračja tudi gospodarnostno opravičljiva zadeva. Enako lahko dokažemo za vode. Seveda te računic ni mogoče uporabiti za vsak posamezni primer. Ker pa

živimo v skupnosti, ki ima načrtovanje, raziskovalno dejavnost, razvito solidarnost, samoupravljanje in sistem družbenega dogovarjanja, je to povsem naraven, logičen in dosegljiv smoter. Naložbe za varstvo okolja so koristne in dolgoročne.

Onesnaževanje okolja

Onesnaževanje okolja zaradi gospodarske dejavnosti je že dolgo prisoten pojav. Dolgo tudi tehnologija ni tako napredovala, da ne bi razne dejavnosti ničesar škodljivega ali neprijetnega odajale v okolico. Zdaj pa že govorimo o »čisti« tehnologiji, ker se razvija dodatna uporaba odpadnih snovi in čiščenje tistega, s čemer so doslej onesnaževali okolje. Če ne gre drugače, premetimo tiste dejavnosti drugam,

Ta nesnaga polni zrak, zrak pa naša pljuča

kjer so neprijetnosti najmanjše. Morda pa se jim lahko celo odpovemo, zlasti še, če nam je tučina prepustila umazano tehnologijo in se tako izognila lastnemu onesnaževanju. Potrebne so pač raziskave in načrtno rešitve. »Teško do znanja, z znanjem lahko!« Zaradi velikega interesa za napredek nisoli nismo tako zadovoljni z dosežki, da ne bi težili za boljšim. Toda pri pregledu raziskovalnega dela smo tudi zaskrbljeni. Nekako ob strani je videti raziskovanje nekaterih pojavov v našem okolju in obdelava ustreznih rešitev. Vse preveč je samo opazovalnih dejavnosti in na tem slonečih drobnih raziskovalnih nalog, ki ne pripeljejo do pomembnejšega razvojnega koraka. Zato smo še posebej zadovoljni s prizadevanji raziskovalcev, ki obdelujejo postopke za predelavo odpadnih snovi in so rešitve že polindustrijsko preizkusili. Zelim si razširitve in nadaljevanje

tega dela. Zadovoljni smo tudi s primeri konstruiranja tehnoloških naprav za odpravljanje onesnaževanja, česar se je uspešno lotila vrsta manjših industrijskih ali celo obrtnih organizacij. Pohvale vredni so primeri odprave onesnaževanja z zamenjavo tehnologije ali z uvedbo uspešnih očiščevalnih sistemov. Povedati velja, da je v zadnjih nekaj letih industrija v to vložila več sto milijonov dinarjev, da se zadnjih pet let ni povečalo onesnaževanje vode (z izjemo posebnih primerov nezgod) in prav to nas prepričuje, da se lahko v naslednjem obdobju razmere samo izboljšajo. Potrebni so le kompleksni projekti varstva okolja, zavzetost raziskovalnih skupnosti, organizacij in delavcev ter povezovanje raziskovalcev v projektne skupine in sredstva za take naloge. Zlasti na tistih področjih, ki so prodorna v našem razvoju, kjer največ investiramo, kjer se uveljavljata naše znanje in sposobnost, moramo tudi na tem področju storiti kar največ.

Pri sleherni modernizaciji moramo biti dosledni v uvajanju »čiste tehnologije« in odpravljanju obstoječih žarišč onesnaževanja. Velikih in majhnih.

Človekova zavest

Kako lahko še okrepimo zavest in dejanja za boljše varstvo človeka in človekovega okolja? Najprej z izboljšano vzgojo in z izobraževanjem v rednem sistemu ali v dopolnilnem izobraževanju. S proučevanjem razmer v soseskah in v krajevnih skupnostih. S tečajji ali posvetovanji o raznih pojavih in procesih, z razstavami, ekskurzijami, z obravnavanjem pojavov v javnih občilih. O tem je sicer objavljenih precej zapisov, pripomniti pa velja, da je v njih razgrnjenih ali le zabeleženih dokaj različnih pojmovan in povrh poenostavljanja sicer zelo zapletenih pojavov in njihovih učinkov.

Prav zaradi tega veliko storimo, če objektivno poročamo o pojavih in okolju in jih raziskujemo, odkrivamo vzroke in povzročitelje, posledice in načine odpravljanja ali spreminjanja našega ravnanja. Velikega pomena je tudi objektivno poročanje o tehnikah in ta namen, ki jo doma izdelujemo in o tehnoloških rešitvah, kajti pogosto se predstavniki naših delovnih organizacij obračajo najprej na tuje institute in proizvajalce tudi za rešitve, ki smo jim že kos. Na posvetovanju o sekundarnih surovinah se je izkazalo, da so domači ustvarjalci med seboj premalo povezani, prav tako pa je koristno povezovanje med različnimi dejavniki v reševanju problemov istega človekovega okolja.

Odgovornost

Poleg organizacij združenega dela, ki so najbolj odgovorne za vplive na okolje in imajo tudi sredstva za preprečevanje onesnaževanja, so za ta vprašanja najbolj odgovorne samoupravne interesne skupnosti in občine s

(Nadaljevanje na 12. strani)

Čuvajmo naše zdravje

Doslej smo objavili že precej člankov o bolezni današnjega časa — raku. Sodeč po odzivu naših bralcev, so bili članki izredno zanimivi in poučni. Tudi v letošnjih številkah bomo nadaljevali z različnimi strokovnimi sestavki o boleznih, ki bodo za vse zelo zanimivi in poučni. Tokrat objavljamo sestavek doc. dr. Franca Lukiča, specialista kirurga na onkološkem inštitutu v Ljubljani, ki obravnava rakave tvorbe debelega črevesa in danke.

Debelo črevo in danka predstavljata približno 150 cm zadnjega dela prebavnega sistema. Poleg nešteti, za prehrano važnih opravil, oblikujeta ta dva predela črevesa tudi blato. Pojav rakavih obolenj na tem delu črevesa je pogosten in število obolenj iz leta v leto narašča. V Sloveniji odkrijemo letno blizu 3800 novih bolnikov, obolelih za rakom, in od teh jih boluje za rakom debelega črevesa in danke okoli 280. Ta številka jasno opozarja na resen problem, ki ga predstavljajo ta obolenja.

Če se hočemo z boleznijo spoprijeti in jo uspešno zdraviti in

ozdraviti, je nujno potrebno, da jo pravočasno spoznamo. Pri tem sodelujeta vedno bolnik in zdravnik. Bolnik namreč gre po nasvet k zdravniku, ko je opazil v svojem organizmu taka znamenja, ki jih do tedaj ni opazil in so mu neprijetni. Eden od njih je tudi bolečina. Bistvenega pomena je, da bi bil čas, ko bolnik sam odkriva, da se v njem nekaj dogaja, kar mu je bilo doslej neznano, čimkrajše. Prepogosto bolnik svojo neprijetno skrb vzbujajočo skrivnost zapira vase in jo vtakne v predal z naslovom »neprijetnosti«. Navadno je dolga pot od tu do zaupnega pomenka s prijateljem

in končno z zdravnikom. Zato je cilj zdravstvene vzgoje predvsem, da se čas od pojava prvih znanilcev bolezni pa do posveta z zdravnikom čim krajša.

Kaj vemo o vzrokih?

Kaj povzroči rakavo bolezen črevesa in danke, danes še ne vemo. Vemo pa, da obstajajo predrakava obolenja tega predela črevesa, ki so nagnjena, da se izrodijo v rakava. To pa seveda ne pomeni, da se tako obolenje vedno spremeni v raka. V predrakava obolenja debelega črevesa in danke sodijo dolgotrajna vnetja sluznice in polipi. Bolnike s takimi obolenji moramo imeti pod stalnim nadzorstvom.

Znamenja

Kakšni so znaki raka in kateri znaki naj nas navedejo na misel, da je nekaj v našem debelem črevesu narobe?

Prehod iz zdravja v bolezen je vedno prikrit. Kmalu pa bolezen naznanja vrsta znamenj, ki so dokaj značilna.

Posebno pozorni moramo biti na motnje prebave z zaprtjem, tope, nedoločene bolečine v trebuhu, driske, ki se pojavijo za dolgotrajnejšim zaprtjem in na to, da bolniki tudi po odvajanju blata ne občutijo olajšanja, kot so ga bili navajeni čutili poprej. Bolniki občutijo v trebuhu pritisk, tiščanje, krče, po jedi se jim spahuje, lahko tudi blujejo. Pojavi se izguba apetita, hujšanje, slabokrvnost, splošna slabost z utrujenostjo, duševno nerazpoložnostjo in zmanjšano zbranostjo. Važno je, da bi vsakdo opazoval svoje blato, posebno pa še, če ima težave v trebuhu. Blato je lahko smolasto, črne barve, vodeno, smrdeče, ali pa mu je primešana sveža kri; lahko postane tenko kot svinčnik ali podobno kozjemu blatu. Če bula na debelem črevesju naraste, jo včasih otiplje že sam bolnik. Čeprav opazimo vsa ta znamenja, to še ne pomeni zanesljivo, da ima bolnik že raka, pač pa nam je opozorilo, da moramo temeljito pregledati debelo črevo.

Izkušnje nam kažejo, da je obdobje od tedaj, ko bolnik opazi en ali drugi od naštetih znakov do posveta z zdravnikom po večini zelo dolgo, pogosto traja 9 mesecev in več. Bolnik bi moral biti urnejši. To pa bo možno le, če bo seznanjen z znaki bolezni in če bo bolje opazoval nenavadna dogajanja v svojem organizmu.

Ustrezni strokovnjak ima na voljo instrumente, s katerimi lahko pregleduje notranjost debelega črevesa in danke. Če odkrije, da gre za raka, se z bolnikom pomeni o predvidenem zdravljenju in o tem, kakšne bodo morebitne posledice.

Zdravljenje

Kot pri vseh rakavih obolenjih imamo tudi pri raku na debelem črevesu in danki na voljo tele načine zdravljenja:

1. kirurško zdravljenje,
2. zdravljenje z obsevanjem in
3. zdravljenje s kemičnimi

sredstvi, tako imenovanimi citostatiki.

Najbolj zanesljivo in zato na prvem mestu je še vedno kirurško zdravljenje. Do 19. stoletja je veljalo mnenje, da rakave bule na debelem črevesu ni mogoče kirurško odstraniti. Prvo operacijo take bule so izvršili šele 1833. leta v Lyonu. Velik vzpon pa je operativno zdravljenje raka na debelem črevesu in danki doseglo v prvih desetletjih našega stoletja. Pravočasna operacija danes omogoča bolniku popolno ozdravljenje. Osnovno načelo operativnega zdravljenja je, da odstranimo oboleli del črevesa in spojimo preostalo črevo. Če je potrebno odstraniti večji del debelega črevesa in danke, moramo napraviti na trebuhu novo odprtino za odvajanje blata. Pogosto se bolnik te posledice operacije ustraši in s težavo privoli v operacijo. Iz pogovorov z bolniki, s katerimi vzdržujemo redne stike še dolgo po ozdravljenju, vemo, da se leti na novo odprtino za blato tako navadijo, da lahko žive povsem normalno življenje, kot pred operacijo. Ker so obolevanja za rakom na debelem črevesu in danki v porastu, je ljudi s tako odprtino za odvajanje blata na trebuhu danes po svetu več in več. Kot ozdravljeni se vrnejo k svoji družini in v svoj poklic.

Na drugem mestu je zdravljenje z žarki, ki ga lahko s pridom izvajajo bodisi samo ali pa v zvezi s kirurškim zdravljenjem. Kombinacija obsevalnega in operativnega zdravljenja se je pokazala za uspešno in se je na onkološkem inštitutu pogosto poslužujemo.

Tretji možni način zdravljenja je kemoterapija. Namen tega zdravljenja je, da bi zavrli razmnoževanje rakavih celic, ki so se menda že razsejale po organizmu in vgnezdile v drugih organih. To novejšo zdravljenje vsekakor pomeni napredek v zdravljenju rakavih obolenj nasploh in tudi pri raku na debelem črevesu in danki dosegamo z njim določene uspehe.

Usoda pravočasno operiranih bolnikov je zelo ugodna. Zaradi precejšnjega števila zakasnelih primerov pa v povprečju dosegamo le okoli 50% dokončno ozdravljenih.

Na kraju lahko povzamemo, da je zdravstvena prosvetljenost bolnika eden od odločilnih dejavnikov za njegovo usodo. Uspeh zdravljenja z načini, ki so nam danes navoljo, je tem večji, čim manjša je rakava razrast, ko pride bolnik v roke strokovnjaku. Če opazimo enega ali drugega od naštetih bolezenskih znamenj, torej — čimprej k zdravniku!

Doc. dr. Franc Lukič

VARUJMO NARAVNO OKOLJE

(Nadaljevanje z 11. strani)

sodelovanjem krajevnih skupnosti. Samoupravne interesne skupnosti povezujejo različne dejavnike in združujejo sredstva za razne namene. Tako vodne skupnosti urejajo vodne režime rek in skrbijo za kakovost njihovih voda, zbirajo za ta namen prispevke in združena sredstva porabljajo za ustrezne načrte in naprave. V minulem petletnem obdobju je vodni sklad SRS vložil 80 milijonov dinarjev za gradnjo čistilnih sistemov in sicer prispeva 50% h gradnji čistilnih naprav in 25% h gradnji zbiralnikov. Največ nesnage se preliva v reko Savo in Savinjo s pritoki: tolikšno je, kot bi v dolinah in kotlinah ob teh rekah živelo 3,7 milijona ljudi. Zelo onesnažena je tudi reka Drava. Mariborska skupnost za varstvo okolja ni prizadeva za uresničenje programa čiščenja reke in zato tudi organizira združevanje sredstev. Skupnost za energetiko ima veliko odgovornost pri gradnji energetskih objektov; zlasti želimo, da izberemo tehnologijo, ki bo prinesla čim manj onesnaževanja, da nadaljujemo z uvajanjem očiščevalnih sistemov, izbiramo primerne razmestitev objektov zaradi zavarovanja določenih območij in projektiramo predvsem tiste objekte, ki upoštevajo ta načela.

Tu bi lahko naštevali še druga področja, kjer so podobne naloge, omeniti pa moramo, da bi kazalo bolj zavzeto ustanavljati samoupravne interesne skupnosti za varstvo zraka, kajti na tem področju zaostajamo, zastrupljanje skozi dihala pa je zelo hudo in pušča hude posledice.

Večina naselij je še brez urejene kanalizacije. Marsikje še nimajo niti primerne načrta. Od večjih mest imajo komunalno biološko čistilno napravo le v Murski Soboti, v Škofji Loki in v nekaj predmestjih Ljubljane.

Zdaj deluje 15 čistilnih sistemov, ki pa očistijo le 1,6% odplak in torej še ne vplivajo bistveno na razmere v naših vodah. Upamo pa, da bodo kmalu postavili čistilne naprave, ker so zato že izpolnjeni bistveni pogoji (kanalska mreža), v Mariboru, Ljutomeru, Ptuju, Slovenj Gradcu, Lenartu, Slovenskih Konjicah, v Velenju, na Jesenicah in v Kranju, v Kamniku in Domžalah, v Ljubljani, Laškem, Krškem, Novem mestu, Kočevju in še kje. Med naštetimi mesti žal ni Celja, mest v Zasavju, Vrhnike in drugih mest, kjer je industrija in so komunalne odpadne vode velik problem. Laško zdravilišče je ob zasmrjeni Savinji in nižje od zdravilišča bodo v tem mestu zgradili čistilno napravo: ali naj zdravilišče zapro ali pa ostro ukrepajmo, da bi Savinja postala spet čista reka. Seveda vse to stane in bi za vse te rešitve rabili 2,8 milijarde dinarjev. Koliko pa stane čiščenje voda sedaj in koliko stroškov povzročijo zastrupitve, ki se iz rek širijo tudi v talno vodo? Ob anketi, kakšna je organiziranost občin glede varstva okolja, republiški komite za varstvo okolja ni dobil odgovora točno od tretjine občin. Med njimi je tudi nekaj naštetih. Ni potrebno opisati, kakšne so naše naloge.

Morali bomo skleniti družbeni dogovor, ki bo zavezoval občine, čeprav imamo tudi zakone, da bodo sprejemale ukrepe za varstvo okolja, izvajale nadzorstvo, pripravljale sanacijske načrte, zlasti pa skrbele za ustrezno gospodarjenje s prostorom. Naš smoter mora biti: ohraniti orne površine za kmetijstvo, zato urediti stanovanjsko gradnjo — tudi zasebno — na primernejši način in preudarno razmeščati druge dejavnosti, preprečiti nastajanje novih žarišč onesnaževanja, z načrtno akcijo pa odpravljati obstoječa. Uresničevanje ustave zajema tudi te naloge.

Dopisujte
v svoje
glasilo!

Rak na jetrih, žolčniku in trebušni slinavki

Dr. Marjan Naglas, specialist internist na onkološkem inštitutu v Ljubljani, avtor tega sestavka že uvodoma piše o tej bolezni: »Ne pretiravajmo s pitjem alkoholnih pijač, skrbimo za zdravo in redno prehrano.«

Od 4064 bolnikov, pri katerih smo leta 1972 zdravniki v Sloveniji ugotovili, da so na novo zboleli za rakom, jih je 23 prizadel rak na jetrih, 69 na žolčniku, 88 pa rak na trebušni slinavki. Ti trije organi ležijo globoko v trebušni votlini in je zato zamejnja rakastih obolenj na njih težko pravočasno poiskati. Zato se pri raku na teh organih še zlasti usodno zastavlja vprašanje: kako ga pravočasno odkriti?

Pri ugotavljanju seveda nismo brez moči, kajti rak, vsaj pri nas, le redkokdaj napade sicer zdrava jetra, žolčnik ali trebušno slinavko. Najpogosteje se razraste po predhodnih boleznih, zato ga lahko domnevamo. Ob primerni skrbi za bolnika, ob pravilni bolniškovi zavzetosti za zdravljenje, ga tudi pravočasno odkrijemo in ozdravimo.

Rak na jetrih se na primer najpogosteje razvije iz jetrne ciroze. Med predrakasta stanja lahko štejemo tudi nekatera parazitarna obolenja jeter in kar za Slovenijo sicer ni značilno, pomanjkljivo prehrano. Primeri se tudi, da se rakavi zasevki vkrađejo v jetra iz svojih prvotnih kottišč denimo iz prebavnega trakta, se pravi iz želodca in čreves ali pljuč, dojk ali od drugod.

Podobno velja za raka na žolčniku. Tudi ta ima svoje predhodnike. To so v 80 odstotkih žolčni kamni ali pa kronično vnetje žolčnika, ki pa je ponavadi spet posledica žolčnih kamnov.

Ce zaslutimo raka, naj nas vodijo naslednja načela:

Prva znamenja še ne pomenijo raka.

Podobni simptomi se pojavljajo tudi pri drugih boleznih.

Pretiran strah je nepotreben in celo lahko škodljiv.

Kako lahko začutimo najzgodnejše pojave? Dve tretjini naših bolnikov sta jih začutili v obliki splošnih prebavnih težav, kot so slabost, bruhanje, napenjanje, zaprtje, tiščanje oziroma nejasne trebušne bolečine, hujšanje, zlatenica in zvišana temperatura.

Vsa ta znamenja seveda niso značilna samo za raka. Pogosteje oznanjajo kakšno drugo bolezen prebavnih organov, za katero niso značilne zle tvorbe. Kljub temu moramo ob takšnih znamenjih takoj k zdravniku. Edino on lahko odkrije pravo naravo bolezni.

Tu pa se zdravniki srečujemo s pojavom, ki nam nikakor ni ljub, ki nam znatno otežuje zdravljenje in ki le pogloblja rakavo mračno slavo. Marsikdaj vprašamo bolnika, zgroženi nad njegovim stanjem, zakaj je zamenjal svoje težave in ni prišel po pomoč ob prvih znamenjih, ki jih je čutil? Tako zvemo, da marsikdo ni hotel priti k nam le zato, ker se je bal pogledati resnici v oči. Le zaradi strahu, da je morebiti zbolel za rakom, zgubi odločnost in se prepusti usodi. Mnogi naši ljudje so namreč še zmeraj prepričani, da diagnoza rak pomeni — smrtno obsodbo.

To pa je zmota, včasih tragična zmota. **Upanja za ozdravitev je**

mного več, kot to mnogi mislijo. Če raka zgodaj odkrijemo in pravočasno zdravimo, je lahko ozdravljiv.

V začetnem stadiju razvoja raka se sicer lahko pripeti, da ob prvem pregledu tudi specialist ne bo pravilno presodil njegovih znamenj. Lahko pa mu zaupamo, da bo bolnika ponovno preiskoval vse dotlej, dokler ne bo zanesljivo razčistil, za kakšno obolenje gre.

Vzrok za težavno ugotavljanje je v tem, da ima rak nešteto videzov. Njegov začetek je lahko zahrbtnen in počasen ali pa eksploziven, z naglim razvojem po organizmu. Na dojki ali na koži nam ga ni težavno odkriti. Mnogo bolj je ugotavljanje zapleteno in zahtevno pri prizadetosti skritih organov, kot so trebušna slinavka, jetra in žolčnik. Na teh organih je potek razvoja raka dolgo neopazen: od prve rakave celice do tumorja. Ta je najprej majhen kot bučikina glavica, potem pa postaja vse večji in večji, dokler naposled ne prizadene funkcije organov in začne povzročati težave. Prav zato se pri vseh predrakavih stanjih, kot so jetrna ciroza in druge bolezni, ki smo jih omenili, nujno potrebne ponovne skrbne preiskave. Le tako lahko raka odkrijemo na samem začetku, takrat, ko je še krajevno omejen in ga lahko korenito ozdravimo.

Raziskovalci vztrajno iščejo nekaj splošnih test, s katerimi bi lahko zanesljivo ugotavljali začetna rakava obolenja. Prelepo bi bilo, če bi to bila npr. laboratorijska preiskava krvi, ob kateri bi nas lahko določene spremembe opozorile na raka, tako kot je na primer zvišan krvni sladkor, znamenje sladkorne bolezni. Žal takega testa za večino rakov danes še nimamo, nemara prav zato, ker je šlo za Luno več sredstev in sil kot za raziskave raka.

Vendar pa imamo tudi v času, ko nam še ni na voljo tak splošen test, nekaj zadovoljivih metod za zgodnje ugotavljanje raka. Razen tega pa poznamo tudi nekaj simptomov, ki nas lahko opozorijo nanj. Tako opozorilo je npr. zvišana sedimentacija rdečih krvničk v krvi, prav tako povečana jetra ali žolčnik, ki ju ob preiskavi lahko otipljemo. Vendar je treba spet povedati, da je zvišana sedimentacija pogostna tudi pri raznih vnetjih in drugih boleznih. Povečana jetra pa so veliko bolj kot za raka značilna za vnetje jeter, cirozo, alkoholizem, srčna obolenja itd.

Ker se ta obolenja lahko zahrbtno spreveržejo v raka, je potrebnih nekaj orientacijskih preiskav: najprej rentgensko slikanje žolčnika, želodca in dvanajsternika. Hkratne laboratorijske preiskave za analizo encimov krvi nam lahko zelo koristijo. Koristne so lahko tudi preiskave z radioizotopi. Te nam lahko pokažejo okvare na jetrih že, če je tumor velik dva centimetra.

Biokemične laboratorijske preiskave pa vendarle niso popolno-

ma zanesljive. Težava je v tem, da tumor lahko uniči že polovico jetrnega tkiva, pa jetra še zmeraj opravljajo svojo nalogo v tolikšni meri, da so izvidi normalni in nas tako pustijo na cedilu.

Onkologija pa vendar koraka spodbudno naprej. Napredek v ugotavljanju raka nam je prinesla citološka diagnostika. Jetra, žolčnik in trebušna slinavka izločajo namreč po skupnih izvodilih v dvanajsternik sokove. Če dvanajsternik izperemo, lahko pod mikroskopom odkrijemo v teh sokovih odluščene rakave celice. Najbolj zanesljiv diagnostični ukrep pa je takoimenovana laparoskopija. Lotimo se je tako, da trebušno steno krajevno omrtvičimo in jo prebodemo; skozi to odprtino uvedemo v trebušno votlino optičen instrument, ki mu pravimo endoskop. Z vbizganjem zraka trebušne stene nekoliko razmaknemo, toliko, da lahko pregledamo površino jeter, dele žolčnika, črevesa in sprednjo steno želodca. Pri tem lahko odščipnemo tudi košček sumljivega tkiva, da bi ga preiskali pod mikroskopom in ugotovili, ali gre za raka ali ne.

Rak je torej odkrit. Kaj sedaj?

Najuspešnejše orožje je nož, če z njim uspemo, da rakavo tkivo v celoti izrežemo. To pa je mogoče le takrat, kadar je rak še omejen in se še ni predalec razširil v okolico. Kadar raka ni moč v celoti izrezati, nam nekatere možnosti nudi sodobno obsevalno zdravljenje. Z njim bolniku lahko olajšamo težave in podaljšamo življenje.

Sodobne obsevalne naprave: »gamatron«, »teratron« in »beatron«, so nam na voljo tudi na našem onkološkem inštitutu. Z žarki visoke energije, ki jih natančno usmerimo v določeno globino, lahko rakavo tkivo popolnoma uničimo ali pa ga vsaj za nekaj časa zavremo v rasti.

Raziskovalci po svetu pa se zdaj vse bolj ogrevajo za kemo-

terapijo, za zdravljenje z zdravili. Ta sredstva imajo vsekakor največjo bodočnost v zdravljenju raka, saj z njimi lahko napademo rakave celice tam, kjer jim s kirurgijo in z obsevanjem ne moremo blizu.

Danes je glavna vloga kemoterapije lajšanje napredovale bolezni in njene vrednosti ne bi smeli podcenjevati. Često pozabljamo, da gre v interni medicini pri večini boleznih samo za paliativno in ne vzročno zdravljenje. Bodočnost kemoterapije pa je v kombinaciji s kirurgijo in radioterapijo v zdravljenju začetne bolezni.

Rešitev problematike zdravljenja raka vidimo v iskanju bolj učinkovite terapije. To zahteva klinične raziskave, novih zdravil in kombinacij pri napredovali bolezni, ko odpovedo vsi ustaljeni načini zdravljenja ter vključitev tako dobljenih optimalnih shem s kirurgijo in radioterapijo v zdravljenje začetne, domnevno ozdravljive bolezni. Domnevamo, da bo predlagana strategija odkrila načine, s katerimi bomo uničili subklinična metastatična mikrožarišča in rizičnim bolnikom podaljšali preživetja.

Strah pred rakom je vsajen v vseh nas. Nespametno pa je, če zapiramo oči pred njim in se ne boglejemo vdamo v usodo. Še zmeraj premalo znano dejstvo je, da se proti tej bolezni lahko uspešno borimo, če le znamo dovolj skrbeti za svoje zdravje. Tudi za raka velja stara resnica, da je bolezen bolje preprečevati kot zdraviti. Tudi pri tako zavratnem raku, kot je le-ta na jetrih, žolčniku in trebušni slinavki, lahko nekaj storimo za njegovo preprečevanje: ne pretiravajmo s pitjem alkoholnih pijač, skrbimo za zdravo in redno prehrano ter se — če imamo žolčne kamne — čimprej odločimo za operacijo.

Dr. Marjan Naglas

NADURNE MILIJARDE

Če bi v naši državi ukinili nadurno delo, bi po nepopolnih podatkih lahko zaposlili okrog 40.000 delavcev. Na republiškem sekretariatu za delo SR Slovenije pravijo, da je bilo v prvih devetih mesecih minulega leta v naši republikli za nadurno delo izplačanih 1,8 milijarde dinarjev, do konca leta pa se je številka gotovo še za četrtno zvečala. V Srbiji je leta 1975 delalo nadure več kot milijon zaposlenih delavcev, lani pa še nekaj več. Po neki oceni bi lahko v tej republikli takoj zaposlili 15.000 delavcev, če bi ukinili nadurno delo. To delo često opravljajo tam, kjer je potrebno, obenem pa tudi tam, kjer bi ga lahko opravljali na novo zaposleni delavci. Podobno je tudi v drugih republikah.

KOLIKO JE INVALIDOV?

Po podatkih strokovnih služb skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SRS je bilo decembra leta 1975 v naši republikli 49.432 oseb, ki so v raznih oblikah prejemale invalidnine. Koliko pa je v Sloveniji v resnici invalidnih oseb, ne ve — nihče. Čeprav novi zakon o zaposlovanju in rehabilitaciji invalidnih oseb že velja (od 1. januarja leta 1975), so šele zdaj po občinah posebne komisije začele ugotavljati, koliko invalidnih oseb sploh imajo. Resnici na ljubo moramo povedati tudi to, da te komisije ponekod še niso začele niti z delom, zato je novi zakon še vedno le upanje za vse, ki so ga tako nestrpnost pričakovali.

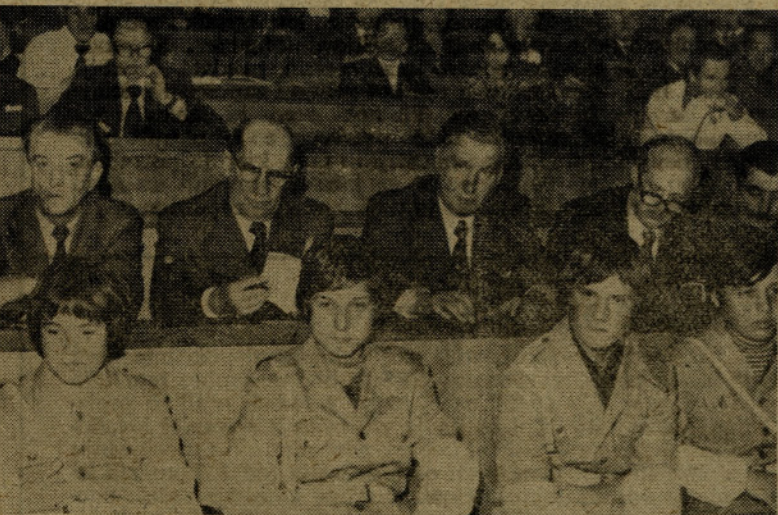
RAZGLEDNICE MESECA

Delavci in delavke v računovodstvu so se nedavno tega poslovili od njihove dolgoletne sodelavke Mire Pavlovčič. Odšla je v zaslužni pokoj. Slovo je bilo prísrečno in tovariško.

Potapljači podvodnega kluba LT EMO so imeli letni občni zbor, na katerem so sprejeli program dela, po katerem se bodo čim globlje potopili

Letošnji občni zbor našega društva LT EMO je bil kot običajno zelo razgiban. Marsikaj so se pogovorili in sprejeli program dela društva za leto 1977. Po tem programu bodo mnogo pomagali pri strokovnem usposabljanju delavcev na delovnih mestih v proizvodnji.

SPOMLADANSKI PROGRAM SEMINARJEV ZA USPOSABLJANJE SINDIKALNIH AKTIVISTOV

Predsedstvo celjskih sindikatov je na 42. seji 9. marca letos obravnavalo in potrdilo okvirni program dvodnevnega seminarja za predsednike in člane izvršnih odborov osnovnih organizacij sindikata. Seminarji bodo v spomladanskem obdobju in so namenjeni usposabljanju sindikalnih aktivistov za uresničevanje zakona o združenem delu. Obravnavane pa bodo naslednje teme:

PRVI DAN:

1. Vloga in naloge sindikata v smislu zakona o združenem delu	2 uri
2. Samoupravno organiziranje združenega dela, delovna razmerja in odgovornost za opravljanje samoupravljaljskih funkcij	4 ure
3. Komuniciranje in obveščanje delavcev v združenem delu	1 ura

DRUGI DAN:

1. Družbenoekonomski odnosi in položaj delavca v združenem delu	2 uri
2. Sindikati v družbeni samozaščiti in ljudskem odporu	2 uri
3. Usmerjeno izobraževanje, izobraževanje za delo in ob delu	2 uri

Organizator in strokovni izvajalec seminarja je Delavska univerza Celje. Predlagamo, da v osnovnih organizacijah sindikata takoj pripravite izbor kandidatov in vrstni red njihove udeležbe na seminarjih ter da se pravočasno odzovete razpisu Delavske univerze.

O poklicnem organizatorju kulturnega življenja v velikih OZD

Sklep 8. kongresa ZSS o kulturnem življenju delavcev nalaga med drugim osnovnim organizacijam sindikata obvezo, da v vseh večjih OZD poskrbe, da bodo v prihodnjih štirih letih (to-rej do konca 1978. leta) zaposlile poklicne strokovne delavce za preučevanje potreb, programiranje in organiziranje kulturnega življenja delavcev. Podobno usmeritev vsebujejo tudi stališča o kulturni akciji »Celjski kulturni utrip« iz oktobra 1975.

Komisija ObSS za kulturo in izobraževanje je ta sklep konkretizirala celjskim razmeram primerno in oktobra 1975 na razširjeni seji, na katero so bili povabljeni tudi predsedniki konferenc OOS, sklenila predlagati, da vse OZD z več kot 1000 zaposlenimi takoj sistemizirajo delovno mesto poklicnega organizatorja kulturnega življenja (lahko tudi z nepopolnim delovnim časom, s kombinacijo dveh delovnih področij ipd.), ga razpišejo in najkasneje v 1978. letu tudi zasedejo.

Želeli smo oceniti, koliko smo uresničili omenjene kongresne in celjske sklepe in hkrati tudi, kakšne so ovire, ki preprečujejo hitrejši razmah organiziranega kulturnega življenja v velikih OZD. Zato je komisija ObSS za kulturo in izobraževanje 3. marca t.l. povabila na razgovor predsednike konferenc OOS iz 10

največjih OZD. Vabilu se žal niso odzvali predsedniki Cinkarne, Topra, Metke, Kovinotehne in Prometne sekcije. V ostalih organizacijah pa je situacija naslednja:

v EMO je sindikat sicer ugotovil potrebo po profesionalizaciji organizatorja kulturnega življenja in predlagal CDS, da uvede postopek za sistemizacijo, vendar rešitve še ni in tudi ne razumevanja. V železarni sindikat ugotavlja potrebo po profesionalcu z nepolnim delovnim časom, predlog pa bodo dali CDS v juniju, ko je predvidena delna korekcija v organizaciji in sistemizaciji. V Ingradu je predlog podan in ga trenutno obravnava kadrovska služba, na vidiku pa imajo tudi ustreznega delavca. V Aeru planirajo sistemizacijo in namestitev profesionalca v prihodnjem letu. V bolnici sindikat dalj od pogovarjanja ni prišel, ker se »vse ustavi pri denarju«, pričakujejo pa, da bo s konstituiranjem novite OZD — Medicinski center ugodna priložnost za realizacijo te naloge. Odbor ali komisijo za kulturo imajo ustanovljeno na ravni OZD le v EMO, železarni in Ingradu. O kulturnem življenju in kulturnih potrebah delavcev pa v vseh petih OZD doslej ni razpravljaj noben organ samoupravljanja.

ŠPORT IN REKREACIJA

CELJSKI DELFINI

Klub za podvodne dejavnosti LT EMO — Celje je imel svoj štirinajsti redni letni občni zbor, na katerem je petdesetčlanski aktiv podal poročilo o svojem delu v minulem, hkrati pa sprejel še obširnejši program dela v prihodnjem letu.

Leto 1976 je bilo za celjske potapljače zelo plodno leto in to ne samo zaradi tega, ker je ta šport v Sloveniji v zadnjih letih doživel velik razmah, ampak v veliki meri zato, ker so člani kluba po štirinajstih letih prizadevanj končno lahko vpisali med klubske opremo lasten kompresor in šest kompletov za avtonomno potapljanje, kar je slehernemu članu vtilo novega člana in veselja do dela, saj so s tem nastale v klubu nove možnosti razvoja, hkrati pa seveda tudi nove dolžnosti.

V preteklem letu so bile poleg rednih tedenskih sestankov glavne akcije kluba: devetdnevna akcija na Cresu, kjer so se udeleženci izpopolnjevali v prostem potapljanju, podvodnem ribolovu, spoznavanju favne in flore ter v potapljanju z avtonomnimi aparati, pri čemer je bilo opravljenih kar 32 stažnih potopov, zimski treningi prostega potapljanja v bazenu, tečaj za upravljanje s kompresorjem za polnjenje jeklenk z atmosferskim zrakom, ki ga je opravilo sedem članov, pomoč pri ustanovitvi kluba za podvodno dejavnost v Mariboru, udeležba na tečaju za potapljanje z avtonomnimi aparati v sladkih vodah, udeležba na različnih tekmovanjih, kot npr. na slovenskem in državnem tekmovanju posameznikov v podvodnem ribolovu, na državnem prvenstvu ekip v podvodnem ribolovu, na štajerskem prvenstvu v hitrostnem plavanju s plavtni nad in pod vodo, organizacija štajerskega in klubskega prvenstva v podvodnem ribolovu in drugo.

Občni zbor je potrdil, da ostane v naslednjem delovnem letu v programu vsa dosedanja dejavnost z osrednjo devetdnevno po-

tapljaško akcijo nekje na Jadranu, hkrati pa se v delovni program vključi še nekaj novih dejavnosti in akcij, kot so: podvodno fotografiranje, podvodna orientacija, spust po Sayinji, klubske prvenstvo v trkarjenju, udeležba na tekmovanju za pokal mest na Lošinju, usposobitev vsaj enega inštruktorja za potapljanje z avtonomnimi aparati, širši tečaj za potapljanje z avtonomnimi aparati, ureditev akvarija, ureditev primernejših prostorov, nabava nekaj nove ter zamenjava dotrajane opreme in tako dalje.

Jasno je, da vseh nalog ne bo mogoče spraviti v življenje že v naslednjem letu, kajti razširjen program ni vezan samo na dopolnitev znanja in veščin, ampak predvsem bolj na finančna sredstva, ki že doslej v veliki meri izvirajo od samih članov. Da pa bi nove oblike dejavnosti čimprej zaživele, je letos občni zbor poimensko določil referente, ki bodo upravnemu odboru kmalu odgovarjali za uspešno izvajanje dela na posameznih področjih; ti člani bodo raziskali možnosti za čimprejšnjo vključitev novih aktivnosti v redni klubski program.

Da bi bilo delo nanovo izvoljenega vodstva lažje, uspešnejše in čim bolj prilagojeno interesom večine, je bila izvedena anketa, iz katere navajamo nekaj kratkih izvlečkov. Anketa je pokazala, da je 60% članov zainteresiranih za prosto potapljanje, 50% za potapljanje z avtonomnimi aparati, 66% za podvodni ribolov, 25% za podvodno orientacijo, 50% za podvodno fotografiranje in 27% za hitrostno plavanje. Več kot 80% članov meni, da je dosedanja oblika dela in organizacije ustrezna tudi za v prihod-

nje, 16% pa meni, da je klub preveč zaprt. 6% članov pogoša na akcijah družabnost, 45% si želi več raznolikosti, 27% članov pa več tečajev o potapljanju. Skoraj vsi člani (86%) menijo, da bi bilo treba v klub pritegniti več mladine. Več kot 70% članov si želi osrednjo akcijo bolj na jugu Jadrana, čeprav je pripravljeno namensko varčevati za tako akcijo samo dobrih 40%.

Vsekakor bo novemu vodstvu kluba na osnovi rezultatov izvedene ankete dosti lažje usmeriti dejavnost v smislu interesov večine, saj je anketa potrdila upravičenost razširjenega programa. Izredno pozitivno je, da so člani pokazali velik interes za podvodno fotografijo, saj bo najbrž ravno ta disciplina v srednjeročnem razvoju potapljaškega športa nadomestila trenutno še najpomembnejši podvodni ribolov, ki pa ima na Jadranu čedalje manj možnosti. Prav tako je pozitivna težnja za pomladitev kluba. Poudariti pa je treba, da bosta ti dve nalogi predstavljali najtrši oreh, saj sta obe vezani na večji problem finančnih sredstev; podvodna fotografija zaradi velikih začetnih stroškov, pomladitev kluba pa zaradi rednega samofinanciranja članov, ki za mladino, pa najsi bo še tako navdušena, ni sprejemljiva oblika članstva. Glede na ugoden razvoj potapljaškega športa v Sloveniji, zlasti v zadnjih letih, pa vodstvo upa, da se bo tudi za ta problem našla kaka ustrezna rešitev, in da si bo celjski klub z vključevanjem mlajših entuziastov zagotovil obstoj.

Tretji problem bo predstavljala nujna ureditev prostorov, saj trenutni prostori služijo le za skladiščenje opreme, pri čemer pa je treba poudariti, da letniti za skladiščenje niso primerne, saj se oprema zaradi vlažnosti prehitro uničuje. Pomoč pri reševanju prostorskega in v okviru danih možnosti tudi finančnega problema je obljubil tudi povabljeni predsednik občinskega sveta zveze društev za tehnično kulturo tov. Ambrož, kar so prisotni člani z navdušenjem pozdravili.

Večji problem bodo predstavljali tudi stažni potopi, katerih mora vsak kategornik (trenutno jih je v klubu deset) letno opraviti najmanj 15, če hoče ohraniti kategorijo. Največ potopov bo vsekakor opravljenih na osrednji potapljaški akciji, kjer se bo avtonomna oprema še bolj izkoristila kot se je letos. Ker pa lahko vsakdo na dan opravi po predpisih samo en potop z akvalungo, akcija ne bo zadostovala. V ta namen bo referent za potapljanje z avtonomnimi aparati raziskal možnost opravljanja stažnih potopov v Savinji in na Šmartinskem jezeru.

Po razpravi, izvolitvi novega vodstva, delegatov za centralni občni zbor LT EMO, disciplinske komisije in drugih organov je predsednik kluba razdelil diplome članom, ki so uspešno opravili izpit za rokovanje s kompresorjem ter spominska darila čla-

nom za desetletno delo v klubu, na koncu pa so si prisotni ogledali še film CELJSKI DELFINI, posnet v režiji foto-kino krožka LT EMO na zadnji potapljaški akciji na otoku Cresu.

E. S.

ZAHVALA

Ob bridki izgubi mojega dragega očeta

MARTINA REGORSKA

se prav iskreno zahvaljujem za pozornost, ki sem jo bila deležna v dneh žalosti od mojih sodelavk in sodelavcev iz skladišča gotovih izdelkov in za izraze sožalja.

Iskrena hvala sindikalni organizaciji za razumevanje in pomoč ter vsem, ki so ga spremenili na njegovi zadnji poti ter darovali vence in cvetje na njegov grob.

Zalujoča hči
Marija Štrajhar
z družino

ZAHVALA

Ob nepričakovani in bridki izgubi moje drage mame

MARIJE ŽVIZEJ

se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem, prijateljem in znancom za izraze sožalja, darovano cvetje in vence ter nakazani denar onkološkemu inštitutu. Iskrena hvala vsem, ki so jo spremenili na njeni zadnji poti.

Zalujoči sin
Dolfi z družino

ZAHVALA

Ob izgubi našega ljubega očeta in moža

JANEZA JELENCA

se zahvaljujemo vsem, ki ste ga spremljali na zadnji poti, mu poklonili vence in cvetje ter izrekli sožalje. Posebna zahvala sodelavcem iz TOZD radiatorjev za izkazano pozornost v dneh žalosti ter godbi EMO za igrane žalostinke.

Zalujoča žena z otroki

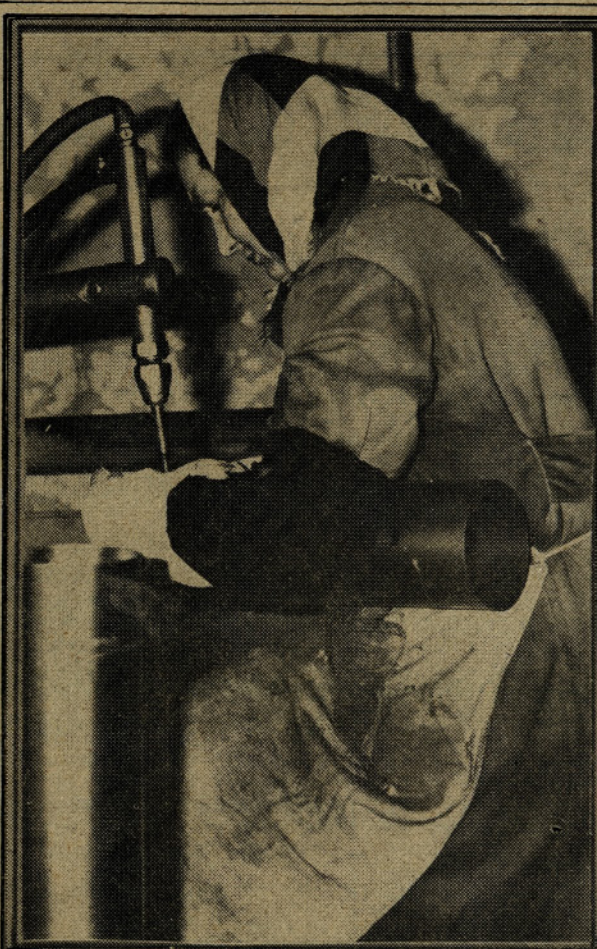

Potapljači na obali Jadrana

Emajlirec

Casopis izhaja dvakrat mesečno kot glasilo delovne skupnosti EMO-Celje in ga prejema člani te delovne skupnosti brezplačno. Ureja ga uredniški odbor: Emil Ječič, Fric Kotnik, Danilo Kralj, Jože Keber in Vlado Pratnemer. Glavni in odgovorni urednik: Emil Ječič. Naslov uredništva Celje, Mariborska 86, telefon 23-921, interna 238. Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo Ljubljana, je časopis oproščen plačevanja davka od prometa proizvodov (št. 421-1/72 z dne 22. 5. 1973). Tisk in klišejlji AERO Celje

PRVOMAJSKA NAGRADNA KRIŽANKA

EMO CELJE	HRIB PRI CELJU	TIP SREDNJE ŠOLE	GMOTA MNOŽINA SNOVI	POUDA-REK	BERILO BRANJE	KRATICA CIPRSKEGA OOPORN. GIBANJA	X
MAJHEN GRM							
ATOMSKA PEČ							
ŽGANA PIJAČA							
KRILO RIMSKE LEGIJE				ENOTA ZA EL. MOČ			
				HIMALAJSKI ČLOVEK			
DORÉ KLEMENČIČ			JOŽE OLAJ DEL ODPLAČILA			SLOV. TOVARNA	AMERIŠKA PISATELJICA (Gertrude)
PRITOK RENA V ŠVICI					IZVRŠNI SVET		
					NAUK O NRAVEH		
DRŽAVA V AFRIKI	ENICE ENOJKE	POTRDILO IZKAZ MERSKA LESTVICA					
SĚSTAVA IJ	HAZARDNA IGRA S KARTAMI	DELO V VINOGRADU	PENTLJA SĀDNA PIJAČA			REKA NA PELEPONEZU GL. MESTO KANĀDE	
EKIPA MOŠTVO					ČLOVEK VELIK. OČI PRIPADNIK INKOV		
VOJAKOVO ZAKLONIŠČE				IZBRĀNA DRUŽBA			POHLEV-NOST POLJSKI FIAT
				ARKUS			
PRITOK SAVE IZ KARAVANK				STAR SLOVAN SKRIVANJE RESNICE		KILOLITER OKAHENINA	
EKONOMSKA PROPAGANDA			NĀSAD - OKOLI HISE OKR. ZA DINAR		KETON S S PEKOČIM OKUSOM ŽIVALSKA MAŠČOBA		
PRIVRŽENEC RADIKALIZMA						AM. IGRALKA (Natalie) NAČIN ZAVAROVANJA	
1. MAJ	ČISTILNO SREDSTVO			DJĀDIPOVA MATI			
	TAJSKA			CUNJA			
POMOČ GOSPODAR. ORGANIZAC. KI JE V TEŽAVAH						IVAN KRILOV GERMĀNSKI OREL	REZILNO ORODJE
			JUB. AERO TRANSPORT ANTON ČEHOV		DRUŽABNA SOBA ČUFAR TONE		
GOETH. MATI			KOŠČICA V SADEŽU			SOMBOR	
HLADNO OROŽJE			PISEC DELA			TODOR ŽIVKOV	

Za pravilno rešitev prvomajske nagradne križanke bodo v skladu s cenikom izžrebane naslednje nagrade: 1. nagrada 100 din, 2. nagrada 80 din, 3. nagrada — tri nagrade po 40 din. — Rešitve križanke pošljite uredništvu najkasneje do 10. maja 1977.